

Pori, 4.11.1994

SDP
Markku Jääskeläinen

HT.

Satakunnan Sosialidemokraatit ry:n piirihallitus päätti kokouksessaan 3.11.1994 ehdottaa Euroopan Unionin alueiden komiteaan varsinaiseksi/ varajäseniksi kaupunginjohtaja Pentti Kolvun Raumalta ja päätoimittaja Ulla Turkin Porista.

Molemmat ovat Satakuntaliiton hallituksen jäseniä. Lisäksi Ulla Turkki on Porin kaupunginvaltuutettu.

Tervehtien

SATAKUNNAN SOSIALIDEMOKRAATIT

Pekka Ovaska
toiminnanjohtaja

RISTO KOIVISTO

Lukion rehtori, Pirkkala

LUOTTAMUSTEHTÄVÄT:

Pirkkalan kunnanvaltuuston jäsen vuodesta 1977 -

Pirkkalan kunnahallituksen puheenjohtaja vuodesta 1977 -

Pirkanmaan liiton liittohallituksen varapuheenjohtaja vuodesta 1991 -

Seutukaavaliiton valtuusto 1988 - 1991

Seutukaavaliiton hallituksen varajäsen 1988 - 1991

Pirkanmaan sos.dem.pölin puheenjohtaja vuodesta 1991 -

Hämeen Läänin neuvottelukunta - 1992 loppuun

Kunnallisliiton hallitus 1990 - 1993

Kuntaliiton valtuusto vuodesta 1993 -

Etelä-Häme

Siipar Järvin katu 11 C, 13100 HÄMEENLINNA
Puhelin (017) 637 348, telex 637 248

ESITYS

1.11.1994

Puoluehallitukselle

Ehdokkaaksi Euroopan Unionin alueiden neuvostoon esittämme piirin puheenjohtajaa yhteisk.tiet. maisteria, radiotoimittajaa Aarne Kaurasta.

Aarne Kauranen on toiminut v. 1976 Hämeenlinnan kaupunginvaltuutettuna, v. 1988 kaupunginhallituksen jäsenenä, maakunnallisissa kuntayhtymissä sairaanhoidon ja ammatillisen koulutuksen sektoreilla. Hän on ensimmäistä kautta Suomen Kuntaliiton liittovaltuuston jäsen.

Sos.-Dem. piirin puheenjohtajana hän on toiminut v. 1990 lähtien.

Toverillisesti tervehtien!

Toiminnanjohtaja

R. f.
Raimo Turunen

SOSIALIDEMOKRAATTISET VIIKKOLEHDET ETELÄ-HÄMEESSÄ

**Hämeen
Kansa**

Puh. (017) 8171 281

**Lounais-
Häme**

**Riihimäen
Seutu**

Puh. (014) 382 61

HÄMEEN KANSA OY
Hämeentie 4
PL 60, 13211 Hämeenlinna
Fax (017) 8171 284

PS
Pääjätseutu Oy
Puh. (018) 828 782

PÄIJÄTSEUTU OY
Aleksanterink. 28 a
15140 Lahti
Fax (018) 823 210

Mikkelin Sos.dem.Piiri ry

Lähetäjä: Voitto Lyytikäinen

FAX

Vastaanottaja: SDP/Markku J.Jääskeläinen

EU-alueiden neuvosto/ ehdotus jäseneksi

Hyvä Toveri

Ehdotuksemme alueiden neuvoston varsinaiseksi jäseneksi on seuraava henkilö:

Toimistopäällikkö Markku Turku Mikkelistä.

Tietoja Markusta;

- työvoimapiirin toimistopäällikkö
- koul. psykologi
- kielitaito, Englanti ja jossain määrin Saksa
- maakuntayhtymän hallituksen varapuheenjohtaja
- sos.dem.piirin puheenjohtaja
- Mikkelin kaup.valt. I varajäsen
- SVYS:n Itä-Suomen piirin puheenjohtaja (Mikkeli-Kuopio-Pohjois-Karjala)
 - työhön kuuluu mm. Karjala-Pietari alueen yht.työ
 - EU:n sosiaalirahaston tavoite 4:n ryöryhmän johtaminen

Tällainen "teräshenkilö" olisi tujolla Järvi-Suomesta.

Kutittavin tervaisin

Piirihallituksen puolesta

Voitto Lyytikäinen
toiminnanjohtaja

KUOPION SOS.DEM PIIRI

EHDOTUS
3.11.1994

SDP:n puoluehallitus
Markku Jääskeläinen
Saariniemkatu 6

00530 HELSINKI

EU-ALUEIDEN KOMITEAN JÄSENEKSI

Kuopion Sosialidemokraattinen Piiri r.y. ehdottaa Euroopan unionin alueiden komiteaan lehtori Irma Pelposta Varkaudesta ja/tai erikoislaboratorinhoitaja Irja Ruonala Kuopiosta.

Liitteenä molempien työ- ja luottamus henkilö historia.

KUOPION SOSIALIDEMOKRAATTINEN PIIRI RY

Eero Hoffren

Eero Hoffren
toiminnanjohtaja

LIITE

Luettelo Kari Kortelaisen
tehtävistä Sosialidemokraattisessa Puolueessa

TOIMISTO
Puijonkatu 23 A, 4. krs
70100 KUOPIO

PUHELIN
(971) 261 2359

TELEFAX
(971) 261 2908

PANKIT
PSP KU 571 403
STS 710002-81383
OPY 554206-45074

VARKAUS
PEIPONEN IRMA PIRKKO

NIMIKIRJA / OTE
291141 - 4987

22.03.1994 SIVU 1

01 HENKILÖTIEDOT

PEIPONEN
IRMA PIRKKO

291141-4987

02 KOULUTUS

Yleissivistävä pohjakoulutus: YLIOPPILAS

Suoritetut tutkinnot/kurssit:

FILOSOFIAN KANDIDAATTI

02.04.68

- yleinen historia, laudatur (hyvät tiedot)
- Suomen historia, laudatur (hyvät tiedot)
- yhteiskuntatieteet, cl (hyvät tiedot)
- suomalainen ja vertaileva kansatiede, a
Pääaine/linja: YLEINEN HISTORIA
Oppilaitos : JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tutkintokoodi: 7221

YHTEISKUNTATIETEIDEN KANDIDAATTI valtio-opin tie-
teenalajahjelmassa

20.01.94

pääaine: valtio-oppi, laudatur (ht)
sivuaaineet: psykologia, cl (ht)
kasvatustiede, a (ht)
kunnallispolitiikka, a (ht)

Pääaine/linja: VALTIO-OPPI
Oppilaitos : JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

AMMATINVALINNAN YHDYSOPETTAJAKURSSI
Oppilaitos : JYVÄSKYLÄN NORMAALILYSEO

02.04.68

OPPIKOULLAINSÄÄDÄNTÖ
Oppilaitos : KOULUNEUVOS AATTONEN

17.04.68

OPETUSHARJOITTELU JYVÄSKYLÄN NORMAALI-
LYSEOSSA
- arviointi: varsin hyvä

15.05.68

PSYKOLOGIA
cum laude approbatur
Oppilaitos : JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

12.10.68

VALTIO-OPPI
cum laude approbatur (erinomaiset tiedot)
Oppilaitos : JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

30.07.69

KASVATUSTIEDE
cum laude approbatur (hyvät tiedot)
Oppilaitos : JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

29.07.72

OSALLISTUMINEN NORDISKA FOLKHOGSKOLAN
JÄRJESTÄMÄÄN KURSSIIN GENEVESSÄ

22.05.76 - 04.07.76

KUNNALLISPOLITIikka
approbatur (hyvät tiedot)
Oppilaitos : KUOPION KESÄYLIOPISTO, VARKAUS

15.09.77

TEACHING ABOUT AFRICA SOUTH OF SAHARA
-SEMINAARI

05.08.84 - 10.08.84

VARKAUS

NIMIKIRJA / OTE

22.03.1994 SIIV 2

PEIPONEN IRMA PIRKKO

291141 - 4987

Oppilaitos : PÄIJÄT-HÄMEEN KESÄYLIOPISTO
ELÄMÄNKATSONUSTIETO LUKION OPETTAJILLE
-KURSSI
Oppilaitos : HELSINGIN YLIOPISTO
ELÄMÄNKATSONUSTIEDON OPETUKSEN KURSSI
Oppilaitos : HEINOLAN KURSSIKESKUS
ILMAISUTAIDON KURSSI
Oppilaitos : KUOPION KESÄYLIOPISTO
NORTH/SOUTH INTERDEPENDENCE AND SOLIDARITY
APPROACHES TO SOUTH AMERICA -SEMINAARI
Oppilaitos : PÄIJÄT-HÄMEEN KESÄYLIOPISTO
LUKION TOIMINNAN KEHITTÄMISEN KOULUTUS-
OHJELMAN 1. JAKSO KUOPIOSSA
VIESTINTÄKASVATUKSEN KURSSI KUOPIOSSA
LUKION TOIMINNAN KEHITTÄMINEN -KOULUTUS-
OHJELMAN 2. JAKSO KUOPIOSSA
TEACHING ABOUT EUROPEAN HISTORY AND SOCIETY
IN THE 1990's -seminaari
Oppilaitos : HELSINGIN YLIOPISTON LAHDEN
TUTKIMUS- JA KOULUTUSKESKUS
LUKION TOIMINNAN KEHITTÄMINEN -SEMINAARI
HEINOLAN KURSSIKESKUKSESSÄ
Oppilaitos : KUOPION LÄÄNINHALLINTA

24.10.86

11.12.87

08.06.88

12.08.88

07.09.89

20.09.89 - 21.09.89

30.01.90 - 31.01.90

03.08.90

22.02.93 - 24.02.93

03 ERIVAPAUSPÄÄTÖKSET

04 KIELITAITO

Äidinkieli: SUOMI

05 PALVELUSSUHTEET (SEKÄ PÄÄ- ETTÄ SIVUTOIMENLUONTEISET)

KANGASNIEMEN YHTEISKOULU
YLIMÄÄRÄINEN OPETTAJA
MÄÄRÄAIKAINEN TEHTÄVÄ

01.09.65 - 31.08.67

KURIKAN YHTEISKOULU
HISTORIAN JA PSYKOLOGIAN NUOREMPAA LEH-
TORIA VASTAAVA VAKINAINEN OPETTAJA
VAKINAINEN, PYSYVÄ, TOISTAISEKSI OTETTU

01.09.68 - 31.08.70

VARKAUDEN YHTEISLYSEO
HISTORIAN, YHTEISKUNTAOPIN JA TALOUS-
TIEDON VANHEMPI LEHTORI
VAKINAINEN, PYSYVÄ, TOISTAISEKSI OTETTU

01.09.70 - 31.07.75

TASO 5

TASO 4

VARKAUS
PELTONEN IRMA PIIRKKO

NIMIKIRJA / OTE 22.03.1994 SIVU 3
291141 - 4987

VARKAUDEN KAUPUNKI/KOULULAITOS 01.08.75 - 31.07.85
PAIVIÖNSAAREN LUKION VALTION OPPIKOULUN
HISTORIAN, YHTEISKUNTAOPIN JA TALUSTIE-
TON VANHEMPAA LEHTORIA VAST.OPETTAJA
VAKINAINEN, PYSYVÄ, TOISTAISEKSI OJETTU

VARKAUDEN KAUPUNKI 01.08.85 -
KYYTILÄLÄITOS
LUKION HISTORIAN, YHTEISKUNTAOPIN SEKÄ
TALUSTIEDON VANHEMPI LEHTORI
VAKINAINEN, PYSYVÄ, TOISTAISEKSI OJETTU

06 VTRANTOIMITUKSEN JA TYÖNTEON KESKEYTYKSET

ÄITIVISIOMA 15.09.70 - 17.11.70
TOIMINTA YK:SSA 22.10.90 - 30.11.90

07 TOIMINTA YKSITYISENÄ ELINKEINOHARJOITAJANA

08 KANSANEDUSTAJIEN TAI VALTIONEUVOSTON JÄSENYYS

09 LUOMATTAVAT LUOTTAMUSTEHTÄVÄT

KUNNALLINEN LUOTTAMUSTOIMI 01.01.81 - 31.12.92
VARKAUDEN KAUPUNGINHALLITUKSEN JÄSEN

KUNNALLINEN LUOTTAMUSTOIMI 01.01.81 - 31.12.88
VARKAUDEN KAUPUNGINVALTUUSTON JÄSEN
on ollut mukana Varkauden 1988
22.10.90 - 30.11.90
SUOMEN YK-VAIKKEIKKINNAN JÄSEN

KUNNALLINEN LUOTTAMUSTOIMI 01.01.93 - 31.12.96
VARKAUDEN KAUPUNGINVALTUUSTON JÄSEN

10 SIIVOTTELEVAT

11 AGEVELVOLLISSUUS, SOTA-, LOTTA- TAI MUU VASTAAVA PALVELUS

12 ARVONIMET JA KINNITAMERKIT

13 VALA / VALUTUS

14 MYÖNTEINEN PÄÄTÖS ELÄKEASIASSA

... on ollut mukana Varkauden 1988

VARKAUS
PEIPONEN IRMA PIIRKKO

NIMIKIRJA / OTE 22.03.1994 SIIV 4
291141 - 4987

15 RANGAISTUKSET

OTTEEN OIKEAKSI TODISTAMINEN

Otteesta ilmenevistä tiedoista on esitetty alkuperäinen
todistus, virallisesti oikeaksi todistattiin jäljennös
tai muu luotettava selvitys.

22.03.1994
Päivämäärä

Pekka Laitinen
PEKKA LAITINEN

Virka-asema

KOULUTOIMENJOHTAJA

Käyttötarkoitus

VARKAUDEN KAUPUNGIN
KOULUTOIMISTO

VIRANHAKU

Sis.sivut 1 - 4

(7)

11.10.1994 /Irja Ruonala

os.Hermannin aukio 2 D 17

70100 Kuopio

p 971 - 2617759

Vaaliesittely

Irja Ruonala

s.24.1.1955 (ikä 39) Kuopion maalaiskunta.

Koulutus: Erikoislaboratorionhoitaja

Terveydenhuollonhallinnon opiskelija Kuopion yliopisto

Luottamustehtävät: Kuopion kaupungin valtuutettu

Kuopio; koulutuolautokunnan puh.johtaja

Pohjois-Savon liiteo hallituksen 1.varapuh.joht

Aikaisempaan luottamus/poliittiseen toimintaan kuuluu 2 kautta valtuustossa (nyt 3. kausi). toimiminen Kuopion kaupungissa tilintarkastajana, Kaupungin hallituksen jäsenenä sekä Energiälaitoksen johtokunnan jäsenenä. Lisäksi olen toiminut liki 10 vuotta aktiivisesti vihreiden liikkeessä niin paikallisella, alueellisella kuin valtakunnallisellakin tasolla, piirini puh.johtajana, Vihreän liiton työvaliokunnan jäsenenä sekä puolueen varapuheenjohtajana. Poliittisista projekteista voi mainita presidentti Martti Ahtisaaren vaalikampanjan sekä Kyllä EU:lle kampanjan (Parempi vaihtoehto-Eurooppalainen Suomi ry.)

Työelämä: Tällähetkellä en ole työssä, vaan yhteensovitan päätoimisen opiskelijan, kotiäidin ja 1/2-palva politiikon roolia. Aikaisempi työpaikka oli Kuopion terveydenhuolto-oppilaitos, jossa työskentelin opettajana.

Perhe: Perheeseeni kuuluu Kuopiossa 3 lasta; Antti (14v), Olga (13v), ja Inga (5v) sekä Kuopiossa Kai, joka työskentelee sikäläisessä terveyskeskuksen kuntainliitossa lääkärinä, sekä eläkeläisikönsä Dali.

Ossi Roininen

7.11.1994

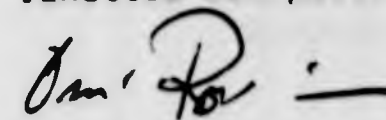
**SDP
KYMI**

Kotkankatu 7
48100 KOTKA
Puh. (952) 606 112, 606 11
Fax. (952) 606 113

PUOLUEHALLITUS

TIEDOKSI

Kymenläänin Sos.dem. Piiri ry:n piirihallitus on hyväksynyt oheisen kannanoton 2.11.-94 pitämässään kokouksessa ja päätti samalla lähettää sen puoluehallituksen tiedoksi.

Ossi Roininen
toiminnanjohtaja

JARMO VESA, JARI SAARINEN, VESA SALMINEN

15.10.94
KANNANOTTO

KOULUTUS- ja TYÖLLISYYSTYÖRYHMA

TYÖTTÖMYYS VAHENEE VAIN KASVUN KAUTTA

Työttömyyttä ei voi pysyvästi alentaa tukipolitiikalla. Elinkeino- ja työllistämistuilla on pikemminkin taipumus vääristää työmarkkinoita. Yksi tuettu työpaikka toisaalla vie asiakkaat yhdeltä ilman tukea toimivalta työpaikalta.

Elinkeinoelämän tuet pitää järkeistää. Käytännössä vaikea, muttei mahdoton tehtävä. Budjettikysymys (valtion).

Ainoa kestävä tapa vähentää työttömyyttä on saada Suomen kansantalous voimakkaaseen kasvuun. EU-jäsenyys on paras yksittäinen tae kasvun vauhdittamiseen, koska suomalainen avoin talous tarvitsee avoimet vientimarkkinat ja ulkomaisten sijoittajien luottamuksen. Suomen talous ei nouse pelkästään suomalaisten rahoilla.

Valtion velkaantuminen on pantava kuriin, jottei sijoittajien luottamus mene sitä kautta. Sijoittajat on saatava uskomaan, että suomalaiset haluavat ja pystyvät hoitamaan itse omat asiansa kuntoon. Muussa tapauksessa työttömyys lisääntyy markan heikkenemisen, korkeiden korkojen ja huonon talouskehityksen seurauksena.

TYÖTTÖMYYSKORVAUKSET

Työttömyysturvan tarpeellisuus on todella tullut selväksi. Rahaa on tähän käytetty vuodessa yli 20 miljardia markkaa, mutta ansiosidonnainen turva on pelastanut lukuisia perheitä taloudelliselta katastrofilta. Moni palkansaaja on mitoitannut velkansa työansioiden mukaan.

Nyt kuitenkin yhä useampi on putoamassa tai pudonnut ansiosidonnaisen turvan piiristä, koska 500 päivän raja on tullut täyteen. Jotkut ovat pelastautuneet työllistämistöillä, mutta kuuden kuukauden (ensi vuonna yhden vuoden ?) työjakson jälkeen on ollut palaaminen ehkä entistä selvästikin huonommalle päivärahasolalle.

Ihmiset eivät enää ole turvassa ansioturvaverkossa eikä yhteiskunnalla ole pitkän päälle varaa nykyisen tasoiseen työttömyysturvaan nykyisillä työttömyysmäärillä.

Työttömyysturva on vain ensiapua. Se ei saisi olla eikä siitä saisi muodostua pysyvä tilanne.

Työttömyysmenoja pitää vähentää työttömyyttä vähentämällä, ei päivärahaa alentamalla tms.

Eri tukimuotojen hyötyajattelumalli ja siihen johtaneet erot eri tukijärjestelmien välillä on poistettava.

Säädösevidakko on raivattava kertakaikkiaan niin, ettei minkään korvauksen menetys "estä" vastaanottamasta lyhytaikaistakin työtä.

Työllistymisestä on tehtävä yksinkertaisesti toteutettava ja taloudellisesti motivoitava vaihtoehtotyöttömyydelle. Päivänkin työllistyminen pitäisi voida hyödyntää helposti.

Perusturva on taattava ilman turhia koukeroita. Perusjärjestelmä on selkiytettävä ja tukijärjestelmä yksinkertaistettava.

Sovitellun päivärahan maksatusjärjestelmä on työttömän kannalta epäedullinen ja se saattaa vähentää halukkuutta lyhytkestoiseen työhön.

UE:n valkoisen kirjan sanoin Suomen pitää entistä enemmän panostaa aktiiviseen työllistämispolitiikkaan. Ihmisiä pitää kannustaa työntekoon, yrittämiseen ja koulutukseen, mutta samalla pitää varoa tukipolitiikan vääristymistä.

On luotava uusia, pysyviä työpaikkoja tervettä järkeä käyttäen ja katsoen riittävän pitkälle tulevaisuuteen.

Yrittäjille on kehitettävä (näyttää olevankin kehiteillä) järkevän perusturvan antava järjestelmä konkurssin yms. varalle. Siis perusturvajärjestelmä; ei siirretä yrittäjäriskiä pois yrittäjiltä.

Työllisyydenhoitokeinonakäytettytyöllistämistukijärjestelmä on jäykkä ja monimutkainen. Sitä on syytä yksinkertaistaa.

On tutkittava kansalaispalkka-ajatus ja negatiivisen verotuksen malli, niiden toimivuus ja kustannusvaikutukset.

OPISKELU EI SAA MUODOSTUA TALOUDELLISESTI KESTÄMÄTTÖMAKSI

Nykyjärjestelmä synnyttää tilanteita, joissa opiskelu voi muodostua yksittäiselle henkilölle taloudellisesti kestäväksi hänen pudotessaan opintotukijärjestelmän ulkopuolelle. Kysymys on entistä korostuneempi sen takia, että opiskelu usein aiheuttaa myös sen että oikeutta työttömyysturvaan ei opiskeluajalta synny.

Työvoimaviranomaisten hankkimassa työvoimakoulutuksessa opiskelevien opiskeluaikainen toimeentulo voi olla turvattu hyvin eritasoisesti sen mukaan sovelletaanko asianomaiseen työmarkkinatukea vai koulutustukea. Myös koulutustuki voi olla erisuuruinen. (pohjalla peruspäiväraha tai ansioon suhteutettu päiväraha).

Nykyisellään yli kuukauden kestävä työvoimakoulutus nolaa työttömyyden kertymän, mikä aiheuttaa sen, että mahdollisuutta tukityöllistymiseen ei välittömästi ole.

Työn ja koulutuksen vuorottelu pitää saada mahdolliseksi nykyistä helpommin.

Aikuis-, jatko- ja täydennyskoulutus pitää suunnitella paremmin. Päällekkäisyydet ja oppilaitosten taloudellinen kilpailu pitää poistaa.

NUORILLE TAATTAVA KOULUTUSPAIKKA

Kaikille peruskoulun päättävälle nuorille on pystyttävä takaamaan opiskelupaikka.

Opiskelijoiden taloudellista asemaa on parannettava niin, että opiskelu on taloudellisestikin järkevää kuin työttömäksi jääminen.

Oppisopimuskoulutuksen kehittämistä ei tule unohtaa. Oppisopimuskoulutuksella turvataan käden taitojen siirtymisen vanhemmilta ammattimiehiltä nuorille. Oppisopimuskoulutus on hyvin käytännönläheinen ja motivoiva koulutusmuoto, joka usein johtaa nuoren työllistymiseen välittömästi koulutuksen päätyttyä.

TYÖN JAKAMINEN ON MAHDOLLISTA

Moni työ ei ole jaettavissa. On kuitenkin esimerkkejä onnistuneista kokeiluista, joissa esim. työaikaa on lyhennetty kahdeksasta tunnista kuuteen, työtä ryhdytty tekemään kahdessa vuorossa ja otettu uusia työntekijöitä jopa niin, että tuottavuuden kasvun ansiosta palkkataso on säilynyt lähes entisellään. Kallit koneet on saatu tehokkaampaan käyttöön. Onnistumisen edellytyksenä on tietysti yrityksen tuotteiden riittävä kysyntä.

Sapattivapaajärjestelyillä ja muilla työntekijälähtöisillä joustomalleilla voidaan periaatteessa työllistää uusia ihmisiä. Ajatus on kokeilemisen arvoinen, kunhan järjestely ei maksa liikaa; esim. Tanskan mallin pohjalta yli kymmenen vuoden työsuhteen jälkeen oikeus 6...12 kuukauden vapaaseen työttömyyskorvausta vastaavalla tulotasolla edellyttäen, että työnantaja palkkaa tilalle työttömän työnhakijan.

Ylitöiden huima lisääntyminen on ollut tyypillistä viime aikoina, koska työnantajat eivät ole uskaltaneet palkata uutta henkilöstöä. Seurauksena henkilöstön yllirasittuminen ja sairastuminen, varsinkin, kun useilla työpaikoilla henkilöstö ei uskalla pitää sairauslomaa työpaikan menettämisen pelossa.

Yrittäjien asenne pitää saada muuttumaan niin, että uutta henkilöstöä uskalletaan palkata. Tämä ei vaadi lakimuutoksia. Työnteijästä pääsee kyllä eroon, jos työtä ei ole.

Tavoitteena on oltava ylityömäärän pudottaminen hävintään puoleen nykyisestä tasosta.

Kolmivuorotyössä on mahdollista, jos on halua, siirtyä 6-vuorajärjestelmään. Siirtymisen voisi tehdä ansiotason putoamatta samoin periaattein kuin aikoinaan siirryttiin nykyiseen järjestelmään.

VANHAT ELÄKKEELLE JA NUORET TÖIHIN

Työttömyyseläkkeen ikärajaa on alennettava.

Nyt on tehty juuri päinvastoin. Työttömyyseläkeikäraja on nostettu 60 vuoteen.

Osa-aikatyö ja osa-aikaeläke on yhteensovittettava järkevästi niin, että halukkaat voivat siirtyä osa-aikatyöhön tulotason putoamatta liikaa. Näin vältetään sosiaaliavustustyyppisten menojen kasvu.

Periaatteessa eläkeikärajaa pitää alentaa ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä helpottaa. Nykyisin on tehty tässäkin asiassa juuri päinvastoin.

Ongelma tulee tietysti olemaan se, että yhä pienempi työssä käyvien ihmisten joukko maksaa yhä useampien toimeentulon.

Eläkkeiden rahoituksesta on olemassa hyvin erilaisia ennusteita. Jotkut puhuvat eläkepommista, toiset esittävät laskelmia, joiden mukaan mitään ongelmia ei tule.

VEROT LISAAVAT TYÖTTÖMYYYTTÄ

Tulovero, työnantajamaksut ja arvonlisävero estävät työllistymistä iskenmällä verokiilaa työn teettäjän ja työn tekijän väliin.

Riittävän suuri verokiila johtaa hulluihin tilanteisiin. Esim. varatuomarin kannattaa itse maalata talonsa ja maalarin laatia kauppakirjansa, koska toisella teettäminen tulisi moninkertaisesti kalliimmaksi. Tämä on ikuinen epäkohta meillä, huippukorkean tuloverotuksen luvatussa maassa.

Työnantajamaksuja voidaan alentaa. Esityksiä on tehtykin. Ongelmaksi muodostuu se, millä maksujen alennukset korvataan vai korvataanko millään?

Verojen ja työnantajamaksujen alentamisella on työllistävä vaikutus, joten vähitellen markkamääräiset maksukertymät tulevat jopa kasvamaan. Useat talousasiantuntijat ovat näin puhuneet ja tätä esittäneet, mutta meillä on tehty lyhytnäköisesti juuri päinvastoin - tässäkin asiassa.

Työnantajamaksut on sidottava yrityksen liikevaihtoon, ei maksettuihin palkkoihin, kuten nyt tehdään. Tämä muutos tulee varmasti lisäämään varsinkin pienten ja keskisuurten, työvoimavaltaitten yritysten työllistämishalukkuutta. Suurteollisuus vastustanee.

TARKEINTA ON USKO PAREMPAAN TULEVAISUUTEEN

Työttömyys vähenee, kun ihmiset yhdessä uskovat tulevaisuuteen, siihen, että kannattaa rakentaa, kuluttaa, investoida, kehittää, tuottaa, yrittää ja palkata ihmisiä tuottavaan työhön.

Ilman uskoa ei tapahdu muutosta eikä kehitystä.

Kuka olisi uskonut kymmenen vuotta sitten esim. itänaapurimme muutoksia ja niiden seurauksia vientikaupallemme, tai vaikka sitä, että kännykkä on parhaita vientituotteitamme ?

SAK ry

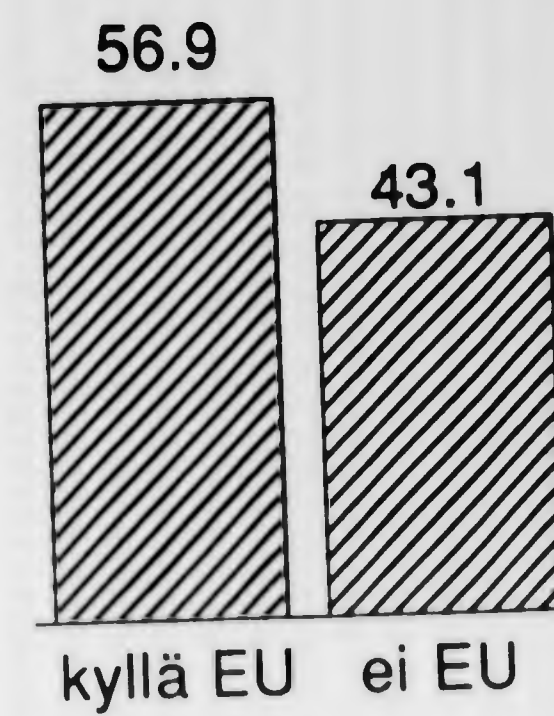
Talouspoliittinen yksikkö

268.
TALOUSTIETOA

28.10.1994

Lisätietoja: Peter J Boldt (90 - 7721 356)

INTEGRAATIOTILANNE lokakuussa 1994

SISÄLLYSLUETTELO

	Aluksi	1
1.	Kansanäänestykset ja valmistautuminen EU:n laajenemiseen	2
2.	Mihin vaikuttamismahdollisuudet EU:ssa tulisi käyttää eli suomalaisen eurooppa- politiikan linjoista	8
3.	Vaikuttaminen EU:ssa on vaikuttamista Suomessa	11

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

ALUKSI

Pitkä sodanjälkeinen prosessi on saavuttanut erään päätepisteensä.

Jo 1940-luvulla alkoi Suomen kauppapoliittinen suuntaus kohti markkinatalousmaita, vapaata kauppaa ja Länsi-Euroopan markkinoita. Tie on kulkenut Gatt-sopimuksesta (1949) ja länsikaupan säännöstelyn purkamisen (1957) kautta Finn-Efta-vapaakauppasopimukseen (1961) - johon liittyi vapaakauppa myös neuvostoliiton kanssa - ja edelleen OECD-jäsenyydestä (1969) EEC-vapaakauppasopimukseen (1973) - johon taas liittyivät ns. Kevsos-sopimukset - sekä Eftan täysjäsenyyden (1986) ja Eta-sopimuksen (1994) kautta kohti EU-jäsenyyttä 1.1.1995.

Poliittisesti sitoutuminen Länsi-Eurooppaan on ollut hitaampi ja varovaisempi prosessi, jossa eteneminen on kulkenut YK:n (1955) ja Pohjoismaiden neuvoston (1955) jäsenyydestä ETYK-prosessin (alkaen 1969-70) kautta ihmisoikeuksia suojelevan Euroopan neuvoston jäsenyyteen (1988) ja lopuksi Euroopan unionin jäsenyyteen vuodenvaihteesta alkaen.

Euroopan unioni ei kuitenkaan tähän laajenemisvaiheeseen kehityksessään pysähdy. Prosessi jatkuu sekä EU:n laajenemisenä että yhteistyön tiivistämisenä ainakin joillakin alueilla.

Euroopan unionin jäsenyys on Suomelle samalla alkua uudella, tiiviimmälle kansainväliselle yhteistyölle. Myös suomalaiselle ammattiyhdistysliikkeelle tulee uusia tehtäviä, mahdollisuuksia ja haasteita niin Euroopassa, Suomessa kuin alueellisestikin.

EU-työ ei kansanäänestykseen päättynyt vaan tästä se vasta alkaa.

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

1. KANSANÄÄNESTYKSET JA VALMISTAUTUMINEN EU:N LAAJENEMISEEN

Itävalta

Itävallassa juridisesti sitova kansanäänestys EU-jäsenyydestä järjestettiin jo 12.6.1994 ja siinä jäsenyyden puolesta äänesti kahden kolmasosan enemmistö. Itävallan kohdalla ei siten mitään poliittista peliä voitu pelata liittopäivillä. Ensimmäiset EU-parlamentaarikkovaalit tullaan ilmeisesti järjestämään jo keväällä 1995.

Itävalta siis jättää Eftan ja Etan sekä liittyy EU:hun 1.1.1995.

Suomi

Suomen kansanäänestyksen päivämäärästä(kin) käytiin pitkähkö poliittinen kädenvääntö. Poliittisten kommentaattoreiden mukaan "kokoomus sai päivämäärän, kepu maatalousmiljardit".

Kansanäänestyskamppanja käynnistyi varsinaisesti vasta kesälomien jälkeen ja jäi näin varsin lyhyeksi.

13.10.1994 neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä käyttivät äänioikeuttaan 74 % Suomessa asuvista Suomen kansalaisista mutta vain 10,7 % ulkomailla asuvista suomalaisista. Äänestysvilkkaus oli siten alempi kuin edellisissä presidentin vaaleissa mutta korkeampi kuin edellisissä kunnallisvaaleissa.

Ääniä annettiin tarkistetun tuloksen mukaan yhteensä 2 861 841 kappaletta, joista hylättiin 12 854 (0,45%). jäsenyyttä kannatti 1 620 726 äänestäjää (56,9% hyväksytyistä äänistä) ja vastusti 1 228 261 äänestäjää (43,1 %). Ääniero oli siten 392 465 ääntä kannattajien hyväksi.

Kyllä-ääniä annettiin enemmän kaupungeissa ja teollisuuspaikkakunnilla kuin maaseudulla ja enemmän etelässä kuin pohjoisessa. Kyllä-ääniä antoivat tilastokeskuksen arvion mukaan työlliset työttömiä enemmän, nuoret vanhoja enemmän ja palkansaajat maanviljelijöitä enemmän sekä - hieman yllättäen - naiset miehiä enemmän.

Mistään jyrkästä alueellisesta tai ammattikuntajaosta ei kuitenkaan voitane puhua. Kaikkialla maassa oli paljon niin kannattajia kuin vastustajiaakin. Näin oli myös SAK:n jäsenten keskuudessa.

Suomen kansanäänestys oli muodollisesti neuvoa-antava. Näin on muodollisesti myös Tanskassa, mutta siellä kaikki eduskunta-puolueet ovat sitoutuneet ennakkoon kunnioittamaan kansanäänestyksen tulosta siitä riippumatta, miten pieni

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

ääniero on. Tanskan kansanäänestykset ovat siten kansankäräjiä poliittisesti vaikeivät juridisesti sitovia.

Yli 150 kansanedustajaa ovat ilmoittaneet kunnioittavansa kansanäänestyksen tulosta äänestäessään eduskunnassa jäsenyydestä. Suomen liittyminen Euroopan unioniin lienee siten selvä, sillä perustuslakivaliokunnan päätöksen mukaan asia ratkaistaan 2/3 enemmistöllä. Suomen eduskunnan aikataulun mukaan päätös EU:hun liittymisestä tulisi tapahtua marraskuun alussa, ennen Ruotsin kansanäänestystä, mutta aikataulu on epävarma.

Suomen ehdokas kommissaarin paikalle on Suomen EU-suurlähettiläs Erkki Liikanen, jonka pätevyyttä kukaan ei ole asettanut kyseenalaiseksi. Komissaariehdokkaaksi on yleensä nimettävä henkilö, joka kykenee hoitamaan "asian kuin asian", sillä komission sisäisestä työnjaosta - salkunjaosta - vastaa komission puheenjohtaja periaatteessa itsenäisesti.

Komission jäsenellä on apunaan pienehkö toimisto, kabinetti. Liikanen on jo ilmoittanut, että hän valitsee kabinettipäälliköksen Pekka Huhtaniemen, joka nyt toimii Esko Ahon erityisavustajana ja joka tunnetaan pätevänä diplomaattina ja tehokkaana keskustalaisena.

Suomen ensimmäiset jäsenet EU:n parlamentissa nimetään nyt istuvan eduskunnan jäsenten keskuudesta. Ensimmäiset yleiset EU-parlamenttivaalit on toimitettava viimeistään kahden vuoden sisällä, liittymissopimuksen mukaan. Eräiden mielestä EU-parlamenttivaalit olisi toimitettava mahdollisimman nopeasti, toisten mielestä vasta vuoden 1996 kunnallisvaalien yhteydessä.

Suomesta nimetään myös yksi jäsen EU:n tuomioistuimeen. Todennäköisesti tämän paikan saa Leif Sevón, joka tällä hetkellä edustaa Suomea Eftan tuomioistuimessa.

Suomesta nimetään myös 9 jäsentä talous- ja sosiaalikomiteaan. Näistä kolme edustaa ammattiyhdistysväkeä. SAK:n ehdokas on integraatio- ja edunvalvontajohtaja Tuulikki Kannisto. STTK:n ja Akavan edustajien nimet ei vielä ole tiedossa.

Myös alueiden komiteaan nimetään 9 suomalaista jäsentä, joille lisäksi on henkilökohtaiset varajäsenet.

Lisäksi valitaan lähivuosien aikana parisensataa suomalaista virkamieheksi EU:n komissioon, Euroopan parlamentin ja talous- ja sosiaalialikomitean sihteeristöihin jne. Tulkkeja ja kielenkääntäjiä on jo ryhdytty palkkaamaan. Väitetäänkin tässä selvinneen, että harvinaisin eurooppalainen on suomea täydellisesti hallitseva portugalilainen...

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

Ahvenanmaa

Suomi on tätä nykyä liittovaltio, sillä uuden itsehallintolain mukaan Ahvenanmaan maakunta on eräiltä osin hyvin itsenäinen. Jo Eta-jäsenyys edellytti maakunnan parlamentin eli maakäräjien erillistä päätöstä. Samoin EU-jäsenyyden kohdalla Ahvenanmaalla on oikeus itse päättää, seuraako maakunta muuta Suomea EU:n jäseneksi vai jättäytyykö se ulkopuolelle, kuten Kanalisaaret, Isle of Man, Fäärsaaret ja Grönlanti (joka erosi EEC:stä).

Ahvenanmaalla on päätetty järjestää erillinen maakunnallinen kansanäänestys päätöksenteon perustaksi 20.11.1994 eli viikko Ruotsin kansanäänestyksen jälkeen.

Ahvenanmaan talouden rakenteiden erityispiirteistä johtuen - mm. suuri riippuvuus lauttaliikenteestä - sekä jäsenyys että ulkopuolelle jääminen ovat ongelmallisia. Valtakunnallisessa kansanäänestyksessä ahvenanmaalaisten hyvin niukka enemmistö kannatti Suomen EU-jäsenyyttä, mutta äänestysvilkkaus oli alhainen. Alueen oman kansanäänestyksen tulosta on siten lähes mahdotonta arvioida.

Ruotsi

Ruotsalaiset äänestivät syyskuun 18. päivänä eduskunnan, maakäräjien ja kunnanvaltuustojen poliittisista kokoonpanoista. Porvarihallitus joutui väistymään ja sos.dem. puolueen puheenjohtaja Ingvar Carlsson muodosti vähemmistöhallituksen. Tällä arvioidaan olevan merkittävä vaikutus nyt enimmäkseen kielteisesti EU-jäsenyyteen suhtautuvien puolueen kannattajien ja myös ay-jäsenten keskuudessa.

Neuvoa-antava kansanäänestys EU-jäsenyydestä järjestetään 13.11.1994. Tanskan tapaan kaikki eduskunnassa edustetut puolueet pitävät kansanäänestyksen tulosta poliittisesti sitovana.

Ruotsin LO eli ammatillinen keskusjärjestö ei järjestönä ole ottanut kantaa EU-jäsenyyden puolesta eikä sitä vastaan. LO:n sisällä on sekä kyllä että ei -kamppanja. LO:n puheenjohtaja on henkilökohtaisesti ottanut vahvasti kantaa jäsenyyden puolesta.

Kansanäänestyksen tulos on arvailujen varassa, sen verran tasoissa ovat kyllä- ja ei-liikkeet. Mikäli Ruotsi liittyy EU:hun, komission jäseneksi ehdotetaan Anita Gradinia, joka on toiminut mm. ulkomaankauppaministerinä edellisessä sosialidemokraattisessa hallituksessa.

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

Norja

Muista pohjoismaisista hakijamaista poiketen Norjalla on takanaan hyvin repivä EEC-kansanäänestys vuodelta 1972, jolloin jäsenyydelle sanottiin niukasti ei.

Tällä kertaa kamppanja on ainakin ammattiyhdistysliikkeen sisällä kyetty pitämään asiallisena, eikä ystävyyssiteitä tällä kertaa ole rikottu. Norjan keskusjärjestö LO piti syyskuussa ylimääräisen edustajakokouksen EU-asiasta. Siinä lähes yksimielisesti päätettiin, että LO:n on suositeltava jäsenilleen, miten äänestää. Loppujen lopuksi 156 kokousedustajaa kannattivat jäsenyydestä kieltäytymistä, 153 kannattivat jäsenyyttä - edellyttäen että Suomi ja Ruotsi liittyvät EU:hun - ja kolme edustajaa äänestivät tyhjää.

Gro Harlem Brundtlandin johtama työväenpuolueen hallitus kannattaa EU-jäsenyyttä ja on nimennyt maineikkaan norjalaisen työväenpuolueen poliitikon, entisen ulkoministerin ja rauhanneuvottelijan Thorvald Stoltenbergin Norjan ehdokkaaksi komission jäseneksi, mikäli Norjan kansa tällä kertaa sanoo kyllä.

Norjan suurkäräjillä tilanne on hieman samankaltainen kuin Suomessa. Ei-puolueiden kansanedustajat sitoutuvat kunnioittamaan vain ei-enemmistön muttei kyllä-enemmistön päätöstä. Sensijaan jäsenyyden puolesta liputtavat puolueet sitoutuvat kunnioittamaan kansanäänestyksen tulosta.

Norjan kohdalta näyttää mielipidemittausten perusteella siltä, että kansan enemmistö sattaa kannattaa EU-jäsenyyttä vain siinä tapauksessa, että Itävallan ja Suomen lisäksi myös Ruotsin kansanäänestyksessä kannatetaan EU-jäsenyyttä. Siinäkin tapauksessa erot ovat hyvin pieniä. Toisaalta Norjalla on öljy- ja kaasuvaramansa, tasapainoinen valtiontalous ja alhainen työttömyys ja se on NATO:n jäsen. Näinollen Norjalla saattaa olla muita hakijamaita paremmat mahdollisuudet pärjätä myös EU:n ulkopuolella.

Aikataulusta

Norjan, Itävallan, Ruotsin ja Suomen liittymissopimuksen mukaan hakijamaat liittyvät EU:hun 1.1.1995. Mikäli jokin hakijamaa ei 31.12.1994 mennessä ole ilmoittanut liittymisestään jäsenyyks raukeaa tämän jäsenmaan kohdalta.

Liittymisen edellytyksenä on myös liittymissopimuksen hyväksyminen nykyisten EU-maiden parlamenteissa ja nk. ratifiointiasiakirjojen toimittaminen Brysseliin 31.12.1994 mennessä. Espanja saatta yrittää kiristää muita jäsenmaita mm. kalastuskiistassa uhkaamalla jättää asiakirjat toimittamatta ajoissa. EU:n parlamentin siunaus on saatu jo toukokuussa 1994.

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

Mikäli jokin EU-maa ei liittymissopimusta ajoissa ratifioi ja tallenna - mikä kuitenkin on lähinnä teoreettinen vaihtoehto - sopimus periaatteessa raukeaa. Käytännössä tämä tilanne kuitenkin johtaisi uusiin neuvotteluihin uuden liittymispäivämäärän löytämiseksi. Toki tällöin ratifiointiprosessi jouduttaisiin mahdollisesti uusimaan EU-parlamenteissa, EU-maissa ja kaiketi myös hakijamaissa, sillä lykkäys toisi todennäköisesti mukanaan sisällöllisiäkin muutoksia liittymissopimukseen mm. maksujen ja tukien osalta.

Efta:n ja Eta:n kohtalo

Mikäli hakijamaista vähintään kolme liittyvät EU:hun Etan toimielimet Eftan puolella - Etan valvontavirasto Esa sekä Eftan tuomioistuin - purkautuvat. Tuomioistuin tai valvontaviranomainen, jossa Islanti ja Norja yhdessä "valvovat" toistensa tekemisiä ei olisi enää uskottava.

Eftan neuvoa-antavan komitean taannoisessa kokouksessa islantilainen osanottaja totesi, että mikäli kaikki hakijamaat liittyvät EU:hun Islannista tulee Etan Efta-pilarin suurin maa - toiseksi tulee Lichtenstein. Toisaalta Lichtenstein ei vielä edes ole Etan jäsen, mutta pyrkii muuttamaan taloussuhteensa Sveitsiin siten, että Eta-jäsennys voisi toteutua.

Islannissa on virinnyt kansalaiskeskustelu EU-jäsenyydestä, mutta toistaiseksi kaikki puolueet ja myös työmarkkinajärjestöt ovat kieltäytyneet keskustelemasta jäsenyydestä. Mikäli Norja liittyy EU:hun tilanne saattaa muuttua.

Eftan jäseniksi jäisi Islannin ja Lichtensteinin lisäksi Sveitsi, jolloin Eftastakaan ei jäisi jäljelle toimivaa järjestöä. Efta saattaa toki säilyä, mikäli Keski-Euroopan maat ryhtyisivät järjestelemään taloussuhteitaan EU:hun sen kautta, mutta tämä vaihtoehto ei ole kovin todennäköinen.

EU:n kehityksestä viimeisen puolen vuoden aikana

EU-maissa järjestettiin EU:n parlamenttivaalit kesäkuun alkupuolella. Sosialidemokraattisten ja sosialististen puolueiden odotettu menestys jäi kuitenkin saavuttamatta. Sosialistiryhmän jäsenistä lähes puolet ovat naisia. Edelleen sosialistiryhmä on suurin ja kristillisdemokraattinen ryhmä toiseksi suurin, mutta erilaisia pienryhmiä ja jopa uusfasisteja valittiin parlamenttiin.

EU:n puheenjohtajakaudensa päätteeksi kreikkalaiset järjestivät huippukokouksen Korfun saarella. Tällöin allekirjoitettiin Norjan, Itävallan, Ruotsin ja Suomen

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

liittymissopimus. Lisäksi Venäjän presidentti Jeltsin kävi Korfulla.

EU on aktiivisesti laajentanut ja syventänyt taloudellisia ja poliittisia siteitään Itä- ja Keski-Eurooppaan. EU on Suomen ja Ruotsin esittämien vaatimusten mukaisesti laajenemisneuvotteluissa sovitulla tavalla solminut vapaakauppasopimukset Baltian maiden kanssa.

Sosiaali- ja työllisyyskysymyksistä vastaava komission jäsen Flynn on jalostanut sosiaalipoliittisen vihreän kirjan "valkoiseksi kirjaksi", jossa korostetaan työllisyyden hoitoa ja hyvän sosiaaliturvan merkitystä myös kilpailutekijänä, mutta jossa on koko EU-aluetta kattavan "nuorisotakuun" lisäksi vain vähän uusia aloitteita.

Komission puheenjohtajan Jacques Delorsin valkoinen kirja kasvusta, kilpailukyvyistä ja työllisyydestä on ollut vastatulessa. Työllisyyspolitiikka ei ole unionin vaan jäsenmaiden toimivaltaan kuuluva alue ja jäsenmaiden valtiovarainministerit eivät myöskään ole lämmenneet ajatuksille antaa EU:lle lainanottovaltuuksia laajojen eurooppalaisten tie-, energia- ja tietoliikenneverkostojen rakentamiseksi.

Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen aikataulu näyttää yhä epävarmimmalta ja EU:ssa onkin virinnyt keskustelu "eri nopeuksien" Euroopasta tai "EU:n ytimeistä". Käytännössä tällä keskustelulla ei ainakaan toistaiseksi ole ollut mitään merkitystä.

Vuodenvaihteessa komissio vaihtuu. Uudeksi komission puheenjohtajaksi on vaikeiden neuvottelujen jälkeen valittu Luxemburgin pääministeri, kristillisdemokraattinen Jacques Santer. Kun nykyisessä komissiossa on vain yksi nainen, uudessa tulee olemaan ainakin kolme, mahdollisesti useampikin.

Saksasta tulee julkisen alan liittopuheenjohtaja Monika Wulf-Mathies, Ranskasta entinen pääministeri Edith Cresson ja Tanskasta kiistelty entinen sosiaaliministeri Ritt Bjerregaard, kaikki sosialidemokraatteja. Myös Ruotsista tulee sosialidemokraattinen naiskomissaari eli Anita Gradin, mikäli maa liittyy EU:hun. Komission jäsenistä lähes puolet tulevat olemaan sosialisteja, mikäli kaikki pohjoismaat liittyvät. Itävallan komission jäseneksi tulee konservatiivisen puolueen edustaja.

Uusi komissio ei kuitenkaan Maastrichtin sopimuksen uusien sääntöjen mukaan voi aloittaa työtänsä ennenkuin se on saanut luottamuslauseen EU:n parlamentilta.

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

2. MIHIN VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET EU:SSA TULISI KÄYTTÄÄ ELI SUOMALAISEN EUROOPPAPOLITIIKAN LINJOISTA

Euroopan Unionin jäsenyyden eräänä keskeisenä erona Eta-järjestelyyn verrattuna on jäsenyyden tuomat vaikutusmahdollisuudet.

Kysymys ei ole vain yksittäisistä päätöksistä, vaikka nekin saattavat olla taloudellisesti hyvin tärkeitä. Tällaisia yksittäisiä päätöksiä, joista Suomessakin on keskusteltu, ovat esimerkiksi kysymys kierrätyskuidusta kaikessa paperissa - mikä olisi suomalaisen metsäteollisuuden kannalta lähestulkoon katastrofi, tai rekkojen ja linja-autojen enimmäismittoja asettaminen sellaisiksi, että uusinta suomalaista kalustoa olisi uudistettava.

Ennen kaikkea on nyt ryhdyttävä hahmottamaan mihin suuntaan ja miten Euroopan Unionia halutaan kehittää, eli Suomen Eurooppapolitiikan päälinjoja.

SAK:n valtuusto on jo aikaisemmin tehnyt eräitä tätä koskevia linjauksia ja myös palkansaajakeskusjärjestöjen yhteisessä tavoiteasiakirjassa jäsenyysneuvottelujen alkaessa tuotiin esille tähän liittyviä tavoitteita.

EU:n jäsenenä Suomen tulee näiden kannanottojen mukaan ajaa muun muassa:

- * työllisyyttä tukevaa talouspolitiikkaa,
- * tasa-arvoa ja työolojen kohentamista,
- * ympäristön tilan suojelua ja parantamista,
- * EU:n ja Venäjän sekä Baltian maiden poliittisten ja taloussuhteiden kehittämistä, sekä
- * maailmanlaajuista yhteistyötä ja solidaarisuutta, eli EU:sta ei saa tulla "linnake".

Työllisyystavoite ei ole vain ammattiyhdistysliikkeen tai palkansaajien intressin mukainen, vaan paljon laajempi kysymys. Ilman hyvää työllisyyskehitystä ei jää voimavaroja muiden yhteiskuntalohkojen kehittämiseen tai ympäristön suojelemiseen puhumattakaan kehitysmaiden tai Itä-Euroopan maiden avustamisesta.

Korkea työttömyys ruokkii protektionistisia virtauksia ja nationalista talouspolitiikkaa, jotka molemmat ovat koko EU:n keskeisten yhteistyö- ja solidaarisuustavoitteiden kanssa ristiriidassa. Korkea työttömyys uhkaa myös koko Euroopan

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

Unionin kehitystä, jos kansalaisten usko eurooppalaiseen yhteistyöhön heikkenee.

Myös Itä-Euroopan kehityksen kannalta olisi ensisijaisen tärkeää saada EU-maissa työttömyys alas ja talous kasvuun. Itä-Euroopan rauhanomaisen taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen kannalta on elintärkeää voida viedä tuotteita Länsi-Eurooppaan ilman mainittavia kaupan esteitä. Länsi-Euroopasta voidaan ohjata pääomia ja muita voimavaroja Itä-Eurooppaan vain jos oma talous on kunnossa. Pääomia ja uutta teknologiaa tarvitaan tuotantokoneiston uudenaikaistamiseen ja ympäristövaurioiden korjaamiseen mm. ympäristön kannalta vaarallisten ydinvoimaloitten ja haitallisten tuotantolaitosten uusimiseen.

Meidän on myös muodostettava kanta talous- ja rahaliittoon. Haluammeko mukaan kolmanteen vaiheeseen, jolloin valuutat sidotaan yhteen eikä enää voida devalvoida. Ja minkälaisia muita muutoksia tarvitaan Suomessa ja/tai EU:ssa, jos siihen ollaan menossa?

Näiden kouriintuntuvien tavoitteiden lisäksi on myös ammattiyhdistysliikkeessä pohdittava Unionin poliittista kehitystä, Unionin päätöksentekoa ja eri elinten keskinäisiä suhteita.

Tuleeko Unionin jatkua valtioiden välisenä liittona vai tuleeko sitä kehittää yhä enemmän liittovaltion suuntaan?

Miten läheisyysperiaatetta (eli subsidiariteettia) tulee käytännössä tulkita? Mitkä asiat kuuluvat luontevasti yhteisen päätöksenteon piiriin, mitkä eivät?

Miten avoimuutta voidaan lisätä EU:n päätöksenteossa? Pohjoismainen (vaikkei niinkään Suomen) avoin hallintokulttuuri on kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen vaikutusvallan kannalta mitä tärkein.

Tuleeko Euroopan parlamentilla olla aloiteoikeus? Nythän aloiteoikeus on muodollisesti vain komissiolla. Tuleeko parlamentille antaa todellinen päätöksenteko-oikeus ohi jäsenvaltioiden ja niiden edustajista koostuvan Neuvoston?

Tulisiko luoda "sisärengas" esimerkiksi talous- ja rahaliiton kohdalla vai tulisiko edelleen lähteä siitä, että EU:n tulee edetä yhtenä ja yhtenäisenä?

Miten Suomi liittoutuu päätöksenteossa - yksikään jäsenmaa ei yksin päätöstä voi estää tai aikaansaada silloin kun neuvostossa päätetään määräenemmistöllä?

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

Miten pohjoismaista yhteistyötä voidaan vaalia ja kehittää ilman että samalla rakennetaan yhteistyöesteitä muihin suuntiin?

Näihin ja moniin muihin kysymyksiin on vähitellen löydettävä vastauksia.

Jo vuonna 1996 pidetään seuraava hallitusten välinen konferenssi, jossa mahdollisesti muutetaan Maastrichtin sopimusta. Tällöin kehitetään todennäköisesti ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä, tarkastellaan kehitystä kohti talous- ja rahaliittoa, pohditaan ja mahdollisesti jopa muutetaan päätöksentekotapoja jne.

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

3. VAIKUTTAMINEN EUROOPAN UNIONISSA

Vaikuttaminen EU-päätöksentekoon on osin vaikuttamista **asiantuntemuksella**, osin **poliittista** vaikuttamista.

Asiantuntemuksen lisäksi tarvitaan kyky argumentoida ja esittää faktoja siten että muista maista/kulttuureista tulevat ymmärtävät sanoman ja siinä tarvitaan muiden maiden olojen tuntemusta.

Päätöksenteko EU:ssa

Päätökset EU:ssa tehdään jäsenvaltioiden hallitusten kesken neuvostossa. Poliittiset linjanvedot tehdään huippukokouksessa. Käytännössä monet asiat hoidetaan kuitenkin jo lähettilästasolla, pysyvien edustajien komiteassa Coreper:issä. Kaikissa näissä tapauksissa ohjeet tulevat pääkaupungeista. Päätökset tehdään yleensä määräenemmistöllä. Monissa kysymyksissä vaaditaan kuitenkin yksimielisyyttä, toisissa asioissa taasen riittää yksinkertainen enemmistö.

Komissiolla on muodollisesti aloitteentekomonopoli. Sillä on itsenäistä päätösvaltaa lähinnä kauppapolitiikan, kilpailupolitiikan, maatalouspolitiikan ja aluepolitiikan käytännön järjestelyjen suhteen Rooman sopimuksen ja neuvoston asettamissa puitteissa.

EU:n parlamentti on saanut lisää valtaa, mutta on edelleen ennen kaikkea neuvoa-antava elin. Sillä on kuitenkin budjetti-valtaa.

Talous- ja sosiaalikomitea on neuvoa-antava elin, joka kuitenkin usein on saanut aikaan muutoksia komission ehdotuksiin. Talous- ja sosiaalikomitean ehdotukset painavat erityisesti silloin, kun työnantaja- ja työntekijäpuoli ovat samaa mieltä ja silloin, kun se saa myös parlamentin esityksensä taakse. Uusi Alueiden komitea näyttää nopeasti nostavan painoarvoaan.

Vaikutusvaltainen EU:n tuomioistuin valvoo EU-säännösten noudattamista mutta tulkinnoillaan myös kehittää sitä.

Päätöksenteon valmistelu EU:ssa

EU:n päätöksentekoa valmistellaan yleensä ensin komission alaisissa työryhmissä, joissa useimmiten on jäsenvaltiota edustavia virkamiehiä. On kuitenkin myös sellaisia komiteoita, joihin kuuluu työmarkkinajärjestöjen edustajia.

Ennen käsittelyä neuvostossa komission aloite viedään talous- ja sosiaalikomiteaan, alueiden komiteaan sekä EU-parlamenttiin lausuntoa varten, usein useampiakin kertoja mikäli muutoksia tehdään alkuperäiseen esitykseen.

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

Myös neuvostossa asiat puidaan yleensä jäsenvaltioiden virkamiehistä koostuvissa työryhmissä.

Erilaiset kansalliset ja eurooppalaiset eturyhmät, ammattiyhdistysliikkeestä suuryrityksiin ja kuluttajajärjestöistä ympäristöliikkeisiin, pyrkivät tietenkin nekin vaikuttamaan asioiden valmisteluun erilaisin keinoin.

Työelämään liittyvien asioiden valmistelussa EU on sitoutunut Maastrichtin sopimuksen perusteella tiiviseen kolmikantayhteistyöhön ja nk. sosialidialogiin työmarkkinajärjestöjen kesken.

Vaikuttaminen EU:n päätöksentekoon

EU:n päätöksiin voidaan vaikuttaa sekä valmisteluvaiheessa että päätöksentekovaiheessa.

Vaikuttamisen tasoja on kolme. **Ensisijaisesti** EU:n päätöksentekoon vaikutetaan **kotimaassa** SAK:n ja liittojen toimesta ja aluepolitiikan osalta aluetasolla vaikuttamalla virkamiehiin, alueviranomaisiin, hallitukseen ja sen ministereihin ja eduskuntaan eli siihen, mitä Suomi jäsenvaltiona edustaa ja ajaa EU:ssa. Tähän voidaan myös lukea vaikuttaminen Suomen EU-edustustoon ja sen kautta. Myös Tuomioistuimen puoleen käännytään kotimaisen tuomioistuimen kautta. EU:n päätösten kansallinen voimaansaattaminen on myös luonnollisesti kansallinen prosessi, johon työelämäkysymyksissä liittyy mahdollisuus käyttää työmarkkinasopimuksia lakien sijasta.

EU:n alue- ja rakennepoliittisten sekä Euroopan sosiaali- eli työllisyysrahastojen tuen saaminen edellyttää uudenlaista alueellista tai toimialakohtaista oma-aloitteellisuutta. Tässä ammattiyhdistysliikkeellä voi olla merkittävä työosarka.

Toinen vaikuttamisen taso on vaikuttaminen **EU:n sisällä**. Se tapahtuu a) erinäisissä partti- tai kolmikantaisissa elimissä, ennen kaikkea Talous- ja sosiaalikomiteassa, b) vaikuttamalla Europarlamentaarikkoihin (myös Suomessa) ja EU:n (suomalaisiin) virkamiehiin ja niiden kautta ja c) sosialidialogin kautta.

Kolmas vaikuttamisen taso on vaikuttaminen **ay-liikkeen eurooppalaisissa järjestöissä**. Paljon hoidetaan EAY:n ja ammattisihteeristöjen ja niiden työryhmien ym. kautta. Osin kansallinen ay-liikkeen osallistuminen EU:n komiteoihin koordinoidaan EAY:n/ammattisihteeristöjen kautta. Vastaava pätee PAY:hyn ja pohjoismaisiin ammattisihteeristöihin, jotka tarjoavat oivan keskustelu- ja valmistelufoorumin. EAY ja eräillä aloilla myös ammattisihteeristöjen yhä tärkeämpi vaikuttamisen väline on sosialidialogi.

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

Järjestys kuvaa myöskin käsittääkseni eri tasojen tärkeysjärjestystä. Silti mikään taso ei ole merkityksetön.

Kaikilla näillä tasoilla voidaan vaikuttaa sekä asiantuntemuksella että poliittisen painostuksen kautta niin virkamiesvalmisteluun kuin komission, parlamentin ja neuvoston päätösten sisältöön.

Kaikki kolme tasoa ovat myös tärkeitä tiedon lähteitä siitä, mitä EU:ssa tapahtuu.

SAK:n ja liittojen EU-edunvalvonta edellyttää siten osallistumista ja vaikuttamista kaikilla kolmella tasolla. Pääpaino tulee asettaa kotimaiselle (ml. aluetason) vaikuttamiselle, mutta sitä tulee täydentää ja tukea olemalla läsnä Brysselissä sekä osallistumalla aktiivisesti sekä EU:n toimintaan että ay-liikkeen (EAY, PAY, ammattisihteeristöt) toimintaan ja vaikuttamalla tätä kautta.

Palkansaajakeskusjärjestöjen, SAK:n ja liittojen välinen työnjako ja osin pohjoismainen työnjako on tässä luonnollisesti tärkeätä.

Pelkästään kansallisen EU-asiain komitean alaisten 55 jaoston työn seuraaminen on valtava tehtävä. Monet jaostot kokoontuvat viikottain. Laajennetussa kokoonpanossa, jolloin mm. työmarkkinajärjestöt ovat edustettuja, jaostot tullevat kokoontumaan noin kerran kuussa. Tällä hetkellä työmarkkinajärjestöt ovat mukana 43. valmistelujaostossa.

Luonnollisesti EU-asoita käsitellään runsaasti myös muissa toimivissa kolmikantaelimissä talousneuvostosta alkaen.

SAK:n kansainvälinen edunvalvonta

SAK:n hallitus päätti kokouksessaan 24.10.1994 osana yleistä edunvalvontastrategiaa myös kansainvälisen edunvalvonnan järjestelyistä.

Johtaja Tuulikki Kannisto vastaa edunvalvontaosastossa integraatio- ja muusta kansainvälisestä edunvalvonnasta. Tuulikki Kannisto on myös SAK:n ehdokas Talous- ja sosiaalikomitean jäseneksi.

SAK perustaa Ammattiyhdistystoimiston Brysseliin ensi vuoden alusta. STTK:ta ja Akavaa on myös pyydetty mukaan. Toimiston johtajaksi on valittu Pekka Ahmavaara.

SAK:n ja liittojen yhteydenpidon kehittämiseksi perustetaan SAK:hon Eurooppa-valiokunta.

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

SAK:n integraatioseuranta on perustunut "läpäisyperiaatteeeseen" eli jokainen yksikkö/toimitsija hoitaa oman alan EU-edunvalvontaa niin kotimaassa kuin Euroopassakin. Tämän seurauksena SAK:ssa on huomattavan laaja asiantuntemus kaikilla tärkeimmillä osa-alueilla.

Työtä on johtanut integraatiojohtaja. Yhteydet liittoihin on jo vuodenvaihteesta 1988/1989 pidetty "EU-yhdyshenkilöiden" kautta kirjallisesti ja tapaamisten muodossa. Lisäksi myös vuodenvaihteessa lopetettava KEY-projekti on järjestänyt yhdyshenkilötapaamisia.

Toiminta EU:n komiteoissa

Komiteoita joissa ay-liike on edustettuna on EU:ssa paljon. Keskusjärjestötason komiteoita on vajaat 20 ja niissä Suomen ay-liikkeelle avautuu noin 25 paikkaa. Toimialakohtaisia komiteoita on ainakin noin 40, joista toki noin 25 on maa- ja elintarviketalouden alalla, ja näissä suomalaisille liitoille avautuu ainakin 25 paikkaa. Tämän lisäksi on suuri määrä varamiespaikkoja.

Talous- ja sosiaalikomitean (TSK) jäsenyys vaatii kaikkien kolmen keskusjärjestön osalta yhden henkilön kohdalla työskentelyä Brysselissä 1 - 2 viikkoa kuukaudessa ja muustakin ajasta merkittävä osa menee valmistautumiseen sekä raportointiin. TSK:n jäsenillä ei ole varajäsentä, mutta jos ottaa työryhmän puheenjohtajuuden tai raportoiija-tehtävän, voi käyttää asiantuntija-apua vaikkapa omasta järjestöstä tai EAY:sta.

Luxemburgissa toimiva neuvoa-antava työterveyskomitean jäsenyys on toinen hyvin tärkeä ja työläs tehtävä. Lähes kaikki EU:n työsuojelusaännöstö valmistellaan ko. komiteassa jolla on runsaasti alaryhmiä. Täten EU:n työsuojelutyö - kotimaisine valmisteluineen - vaatii käytännössä yhden henkilön koko työpanosta.

Toimialakohtaisista komiteoista voi mainita Euroopan hiili- ja teräsyhteisön neuvoa-antavan komitean.

Kustannuksista voidaan todeta, että EU maksaa jäsemaiden työmarkkinaosapuolten edustajien osallistumisen (matkat, päivärahat ja majoitus).

TALPOL/Peter J. Boldt

28.10.1994

Kaiken tämän lisäksi tulee aktiivinen toiminta EAY:n ja ammattisihteeristöjen hallituksissa ja komiteoissa ja työryhmissä sekä sosiaalidialogissa.

* * *

Kaiken tämän jälkeen on kuitenkin syytä palauttaa mieleen, että suomalaisen palkasaajan kannalta keskeisimmät päätökset tehdään edelleen Suomessa ja että ammattiyhdistysliikkeen toiminnan painopiste on täällä kotimaassa.

Palkoista ja muista työsuhteen ehdoista päätetään kansallisesti. Työmarkkinapolitiikka, työllisyyden hoito, työttömyysturva ja työllisyystoimet itse hoidettava. Päätökset sosiaaliturvasta ja sen tasosta, sosiaalipalveluksista, terveyden- ja sairaanhoidosta, koulutuksesta jne. tehdään edelleen kotimaassa; kansallisesti ja paikallisesti.

Euroopan kehitykseen vaikutetaan ennen kaikkea Suomessa. Suomen poliittiset ratkaisut, eduskunnan ja hallituksen kokoonpano ovat myös Euroopan Unionin kehityksen kannalta ensisijaisia kysymyksiä.

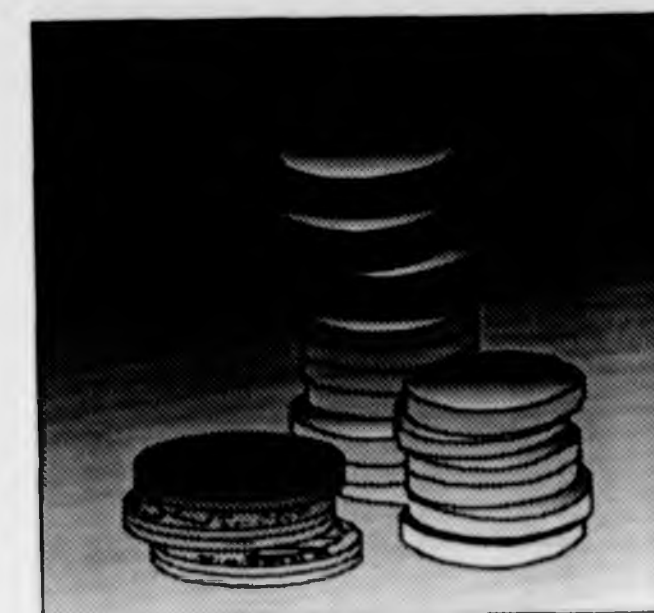
SAK ry

TALOUSTIETOA

28.10.1994

Lisätietoja: Ismo Luimula, Helena Pentti, Markku Wallin
(90 - 772 11)

MIKÄ IHMEEN PERUSTULO?

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	2
2. KANSALAISPALKKA, KANSALAISTULO, PERUSTULO, NEGATIIVINEN TULOVERO	4
3. NYKYINEN SOSIAALITURVAJÄRJESTELMÄ	7
3.1. Ansiosidonnainen, tarveharkintainen ja tasaatuinen turva	7
3.2. Ansiosidonnainen turva	8
4. VEROTUKSEN JA SOSIAALITURVAN YHTEISVAIKUTUS	11
4.1. Tuloloukut	12
4.2. Tuloverojärjestelmä	14
4.3. Tarveharkintaisia tulonsiirtoja	15
4.4. Päivähoitomaksu	16
4.5. Perustulo ja negatiivinen tulovero	18
5. PERUSTULO JA TYÖMARKKINAT	20
6. LOPUKSI	22
KIRJALLISUUS	
LIITE	

1. JOHDANTO

Lähes neljä vuotta kestänyt talouden lama synnytti Suomeen suurtyöttömyyden. Työpaikkojen määrä väheni lyhyessä ajassa romahdusmaisesti kokonaistuotannon supistuessa tuntuvasti. Tuotannon supistumiseen vaikutti merkittävästi vientimarkkinoiden pettäminen ja pankkikriisi.

Pääoman tuonti ja kotimaiset rahoitusmarkkinat vapautettiin nopeassa tahdissa viime vuosikymmenen puolivälistä lähtien. Voimakkaaseen suhdannenousuun osunut säätelyn purkaminen kuumensi ensin rahoitusmarkkinat, sitten muun talouden.

Vientitulojen putoaminen, 1980-luvun jälkipuoliskolla vapautettujen löysien rahamarkkinoiden aiheuttama ylivelkaantuminen ja omaisuusesineiden, kiinteistöjen ja arvopapereiden hintakuplan puhkeaminen johtivat rahoitusmarkkinoiden vakavaan häiriöön pankkikriiseineen. Kotimainen kysyntä ja siihen perustuva, keskimäärää työvaltaisempi tuotanto kääntyivät laskuun saaden aikaan syvän supistumiskierteen.

Kysynnän, tuotannon ja tulojen lasku sekä työttömyyden jyrkkä nousu ja pankkituki ovat olleet turmiollinen yhdistelmä erityisesti julkiselle sektorille, jonka velka on kasvanut jyrkästi ja velkaantumisvauhti on edelleen nopea.

Suurtyöttömyys murtaa palkkayhteiskunnan rakenteita ja työtekoon perustuvaa hyvinvointijärjestelmää. Sosiaaliturvarahastojen kautta maksetut etuudet lisääntyvät vuosina 1990-1994 arviolta noin 50 mrd. markkaa. Samanaikaisesti etuuksien keskeisin peruste, kansantalouden palkkasumma, supistuu noin 30 mrd. markkaa. Myös sosiaaliturvan rahoitus koettelee laman aikana kovasti yhteiskunnan taloudellista kantokykyä.

Jo viime vuosikymmenellä maassamme avattiin keskustelua niin kutsutusta kansalaispalkasta. Viime aikoina keskustelua on viritelty uudelleen. Tämä tapahtuu paradoksaalisesti ajankohtana, jolloin taloudelliset edellytykset julkisten menojen lisäyksiä merkitseviin uudistuksiin ovat kenties heikoimmillaan. Toisaalta kansalaispalkkakeskustelun pontimeksi on esitetty arvioita, joiden mukaan korkeasta työttömyydestä olisi muodostunut pysyvä rakenteellinen ilmiö. Samalla on havaittu osa-aikatyön, lyhytkestoisten työsuhteiden sekä muiden, uusien työnteon muotojen jatkuvasti lisääntyvän. Toimeentulon antavaa palkkatyötä ei näytä riittävän läheskään kaikille. Monet kotitaloudet näyttävät lisäksi olevan sellaisessa verotuksen ja sosiaaliturvajärjestelmän synnyttämässä "loukussa", jossa ansiotulojen hankinta ei kannata: työllä saatujen tulojen lisäys johtaisi käteen jäävän tulon laskuun.

Kansalaispalkan (perustulo ym.) kannattajat pitävät ehdotustaan sosiaaliturvajärjestelmänä, joka tähänastista paremmin vastaisi nykyisten olosuhteiden asettamia vaatimuksia.

SAK:n valtuuston kokouksessa 12.2.1994 Briitta Hiltunen KTV:stä kiinnitti huomiota erityisesti Osmo Soininvaaran hahmottelemaan perustulomalliin ja sen virittämään keskusteluun ja teki esityksen, että SAK:n hallitus ryhtyisi selvittämään kansalaispalkkajärjestelmän kehittämistä sekä sen etuja ja haittoja mahdollisena perustulona.

SAK asetti työryhmän laatimaan kansalaispalkkaa/perustuloa koskevan selvityksen. Työryhmään ovat kuuluneet Ismo Luimula, Helena Pentti, Markku Wallin ja Matti Viitanen.

Työryhmän laatimassa selvityksessä tarkastellaan tekijöitä, jotka aiheuttavat ns. sosiaaliturvaloukkuja ja köyhyysloukkuja sekä niiden aiheuttamia kannustinloukkuja. Voiko kansalaispalkka/perustulo olla ratkaisu köyhyysloukkuongelmiin?

Sopiiko kansalaispalkka/perustulomalli nykyiseen sosiaaliturvajärjestelmään? Entä miten perustulo sopii yhteen pohjoismaisen työmarkkinamallin kanssa? Seuraavassa tarkastellaan näitä kysymyksiä ja etsitään niihin mahdollisuuksien mukaan vastauksia.

2. KANSALAI SPALKKA, KANSALAISTULO, PERUSTULO, NEGATIIVINEN TULOVERO

Suomalaisessa keskustelussa perimmaltaan samasta asiasta on käytetty joko kansalaispalkan, kansalaistulon tai perustulon käsitettä. Termit eroavatkin enemmän vivahteiltaan kuin merkitykseltään.

Usein käytetty kansalaispalkan käsite on siinä mielessä erikoinen, että se viittaa palkkaa vastaan tehtävään vastikkeelliseen työhön, vaikka sitä koskevan aloitteen perusajatus on toinen. Kansalaistulo ja perustulo ovat tämän vuoksi kenties osuvampia käsitteitä kuvaamaan niiden taustalla olevaa ajatusta.

Kansalaistulon ja perustulon ajatukselle läheistä sukua on vielä ns. negatiivinen tulovero, joka on varsinkin ekonomistien jo pitkään käyttämä käsite.

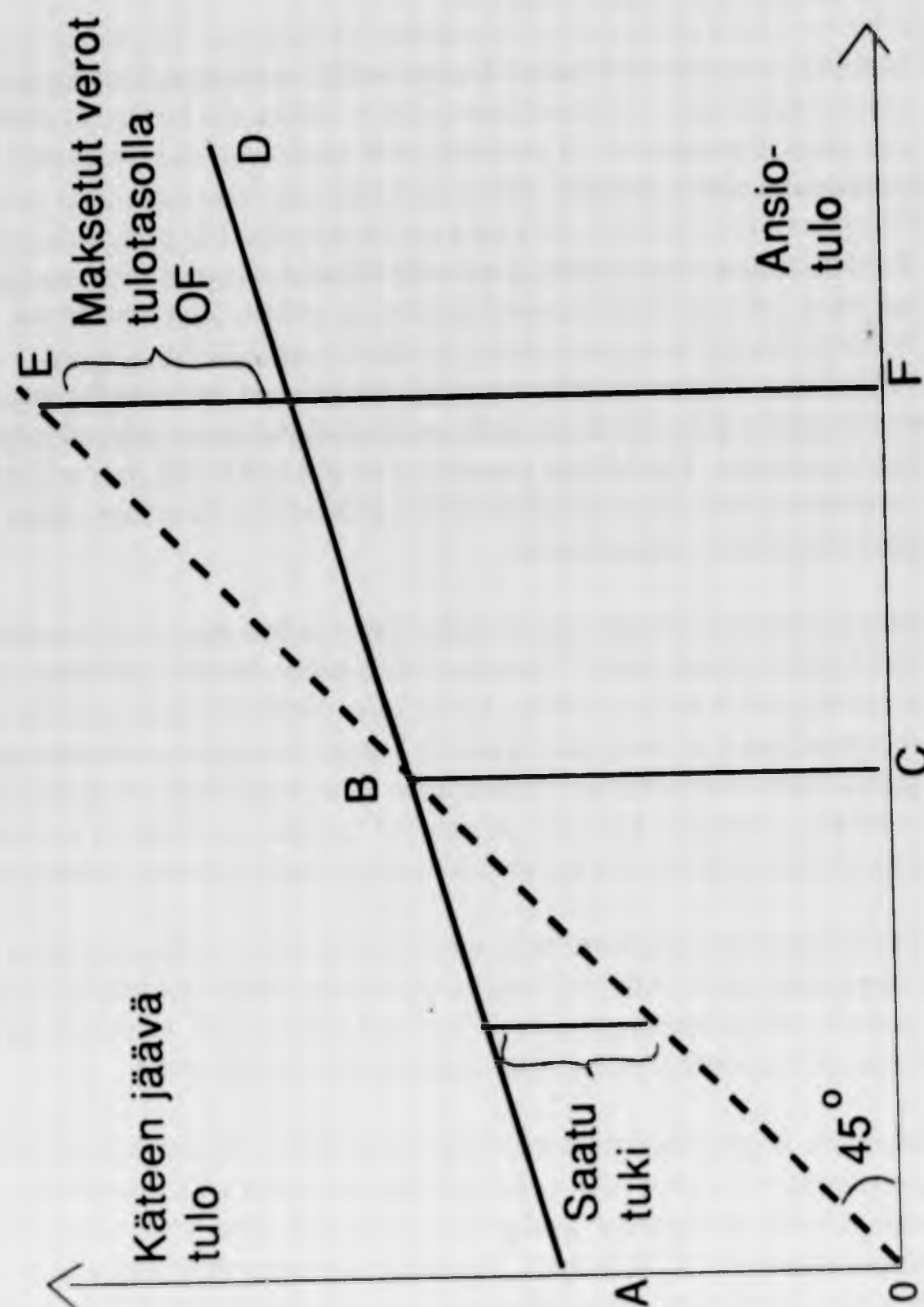
Puhdas kansalaispalkka tai perustulo tarkoittaa sitä, että kaikille maassa asuville maksettaisiin automaattisesti ja ilman ehtoja rahasumma, joka riittäisi perustarpeiden tyydyttämiseen. Täydellinen perustulo korvaisi kaikki nykyiset sosiaaliset tulonsiirrot ja verovähennykset. Sen saamiseen eivät vaikuta työn tekeminen, muut tulot tai henkilökohtaiset ominaisuudet.

Monet perustulon ajajat pitävät mallia keinona katkaista toimeentulon ja perinteisen palkkatyön välinen sidos. Yhteyden katkaisemista mallin kannattajat perustelevat arvioilla, joiden mukaan korkea työttömyys olisi muuttunut suurelta osin rakenteelliseksi ja pysyväksi ilmiöksi. Tämän näkemyksen mukaan mielekästä, säännöllistä, kokoaikaista, toimeentulon antavaa palkkatyötä ei riitä kaikille, vaan tarvitaan perustulon kaltainen järjestelmä turvaamaan kaikkien kansalaisten perustoimeentulo ja sillä tavoin ehkäisemään syrjäytyminen yhteiskunnasta.

Täydellisessä perustulomallissa tuloharkintaa ei ole: perustulo säilyy samansuuruisena riippumatta muista tuloista. Tätä on perusteltu lisäksi tavoitteella poistaa tuloharkinnan vaatima hallinnollinen työ ja pyrkimyksellä vapautua ns. köyhyysloukuista, kun kaikki lisäansiot kasvattaisivat henkilön käytettävissä olevia tuloja.

Myös ns. negatiivinen tulovero -malli on kehitetty erityisesti köyhyysloukkuongelman poistamiseksi ja siten työn vastaanottohalukkuuden lisäämiseksi (ks. kuvio 2.1). Siinä verojärjestelmä ulotetaan koskemaan myös niitä, joiden tulot jäävät verokynnyksen alapuolelle (väli OC kuviossa). Verokynnyksen yläpuolella tilanne pysyisi ennallaan, kun taas kynnyksen alapuolella olevat saisivat rahamääräistä tukea. Saatua rahasummaa kasvaisi tulojen pienetessä. Hallintoa lukuunottamatta järjestelmä ei merkittävästi eroa perustulomallista. Negatiivisessa tuloverossa tulonsiirron saivat siis vain ne, joiden tulot jäisivät määrätyn (kuviossa pisteen C vasemmalle puolelle) rajan alle. Se pienentäisi valtion kautta kulkevaa rahamäärää, mutta ei poikkeaisi nettokustannuksiltaan perustulojärjestelmästä.

NEGATIIVINEN TULOVERO

Negatiivisen tuloveron perusajatus on selkeä ja yksinkertainen. Sen soveltaminen käytäntöön ei kuitenkaan ole yhtä helppoa. Järjestelmän toiminta edellyttää hakemismenettelyä sekä tulojen ja olosuhteiden jatkuvaa seuranta. Kesken verovuoden tapahtuvat muutokset voivat aiheuttaa ongelmia sekä verovelvollisille että hallinnolle. Järjestelmä toimisi ongelmitta vain niiden kohdalla, joiden tulottomuus tai pienituloisuus on jatkuvaa.

Perustulojärjestelmän kustannuksia voidaan arvioida seuraavasti: Mikäli perustulo mitoitettaisiin niin, että se olisi esimerkiksi 35 % keskimääräisestä tulosta ja julkinen sektori käyttäisi muiden menojen (julkisten kulutus- ja investointimenojen) rahoitukseen 25 prosenttia kansantulosta, veroasteeksi muodostuisi 60 % (verojen osuus bruttokansantuotteesta). Esimerkki osoittaa, että järjestelmä vaatii joko hyvin alhaisen takuutulon tai vaihtoehtoisesti on hyväksyttävä korkea veroaste.

Osmo Soininvaara on tuonut suomalaiseen keskusteluun ehdotuksen, jota hän nimittää osittaisen perustulon malliksi. Soininvaara katsoo, että kaikille kansalaisille maksettavaa perustuloa ei voida mitoitaa niin korkeaksi, että se kattaisi perusturvan. Jokaiselle täysi-ikäiselle maksettaisiin esimerkiksi 1700 markkaa perheen ensimmäiseltä aikuiselta ja 1200 mk toiselle aikuiselle. Perustuloon voisi sisältyä myös muita kaikille tarkoitettuja ansiotulosta riippumattomia etuuksia, kuten nykyiset lapsilisät.

Osittaista perustuloa täydentäisi syyperusteinen, tulosidonnainen ja perhekohtainen lisätuki. Lisätuki olisi täysimääräinen, kun ansiotuloja ei ole. Lisätuki muodostaisi yhden kokonaisuuden, jonka määrä laskisi suoraviivaisesti ansiotulojen kasvaessa. Lisätuki koostuisi mm. asumis-, opinto- ja kotihoidontuesta, sairausvakuutuksen ja työttömyysturvan peruspäivärahasta sekä harkinnanvaraisesta toimeentulotuesta. Lisätuessa maksettaisiin myös nykyiset ansioon suhteutetut työttömyys- ja sairauspäivärahat yleisperiaatteella "mitä suurempi ansionmenetyks, sitä suurempi lisätuki ja mitä enemmän samanaikaisia ansiotuloja, sitä pienempi lisätuki." Tuloverotus olisi kunnallisveron tapaan suhteellista, kokonaisveroprosentin ollessa 53 prosenttia (kunnasta riippuen). Yli 168 000 markkaa ansaitsevat maksaisivat ylitteeltä 10 prosentin lisäveron.

Veroprosentista ja lisätuen alenemasta seuraa, että ansaittu lisämarkka lisätukea saavilla nostaisi käytettävissä olevia tuloja 25 pennillä. Tämä korkea rajaveroprosentti (75 %) on Soininvaaran mielestä "kuitenkin kohtuullinen, kun sitä verrataan nykyisten tukimuotojen aiheuttamaan tosiasialliseen rajaveroon." Joka tapauksessa voi kysyä, onko tämä riittävä kannustin työhön osallistumiselle.

Soininvaara perustelee hahmotelmaansa osittaisen perustulon malliksi työttömyysongelmasta lähtien. Hän arvelee, että työttömyys on suurelta osin rakenteellista ja että työttömyyden kasvu Länsi-Euroopan maissa johtuu tuotannon rakennemuutoksen ja tekniikan kehityksen mukanaan tuomasta tuottavuuserojen kasvusta työntekijöiden välillä. Tästä hän päättyy pitämään palkkaerojen kasvua

välttämättömänä; muussa tapauksessa osa työvoimasta hinnoitellaan pysyvästi ulos työmarkkinoilta.

Kansainvälisissä vertailussa työttömyyden ei ole kuitenkaan havaittu olevan mitenkään järjestelmällisesti sitä pienempää mitä suuremmat ovat palkkaerot. Sen sijaan palkkaerot ovat kyllä monissa maissa kasvaneet samanaikaisesti työttömyyden kasvun kanssa.

Soininvaara etenee kuitenkin motivoimaan osittaisen perustulon malliaan: "sallitaan myös huonommin palkatun työn teettäminen, mutta pidetään tulonsiirroilla huoli siitä, että huonopalkkaisillakin käytettävissä olevat tulot pysyvät riittävän korkeina."

Työttömyysongelman ohella Soininvaara perustelee hahmotelmaansa tarpeella poistaa ns. köyhyysloukkuja, joiden olemassaoloa massatyöttömyys ja aikaisempaa olennaisesti suuremman väestönosan riippuvuus sosiaaliturvajärjestelmästä ovat viime vuosien aikana korostaneet. Loukut eivät motivoi työtulojen hankintaan.

Köyhyysloukkuja sekä niiden aiheuttamia kannustinloukkuja on pyrittävä poistamaan ja siten lisäämään tarjolla olevan työn vastaanottohalukkuutta. Loukkuja tulisi kuitenkin voida poistaa heikentämättä sosiaaliturvaa ja pitäen huolta erityisesti pieni- ja keskituloisten toimeentuloturvasta. Mikäli näin ei menetellä loukkujen poistaminen johtaisi helposti uusien ongelmien syntymiseen.

3. NYKYINEN SOSIAALITURVAJÄRJESTELMÄ

3.1. Ansiosidonnainen, tarveharkintainen ja tasaetuinen turva

Suomalainen, kuten useimpien muidenkin maiden, sosiaaliturva on perusteiltaan yhdistelmä ansiosidonnaisuutta, tarveharkintaisuutta ja tasaetuisuutta.

Ansiosidonnaisuudella tarkoitetaan sosiaaliturvan suhteuttamista siihen ansiotasoon, joka henkilöllä on tai on ollut ennen sosiaaliturvan tarvetta. Tuki on markkamääräisesti sitä suurempi, mitä suuremmat ansiot ovat olleet. Järjestelmä on kuitenkin rakennettu niin, että etuus prosentteina palkasta on sitä pienempi, mitä suurempi palkka. Eläkkeissä tästä huolehditaan verotuksella. Turvan ansiosidonnaiset osat rahoitetaan korvaukseen oikeutetuilta perittävillä perusteiltaan yhteneväsillä maksuilla. Valtion menotarpeita kasvattaakin pääsääntöisesti muu kuin ansiosidonnainen turva.

Ansiosidonnaisuuden vaihtoehtona tai täydentäjänä sosiaaliturva voi olla tarveharkintaista tai tasaetuista. Tarveharkintaisuus perustuu jokaisen yksilöllisiin olemassa oleviin tarpeisiin, jotka ovat seurausta sen hetkisistä välttämättömistä velvoitteista. Ne voivat olla täysin riippumattomia ansiotulojen tasosta. Pääsääntöisesti tuki on kuitenkin sitä suurempi, mitä pienemmät kotitalouden muut tulot ovat. Esimerkkinä ovat asumistuki ja tarveharkintainen toimeentuloturva.

Tasaetus taas merkitsee sitä, että kaikki saavat tarvitessaan saman suuruisen tuen riippumatta tarpeista tai ansiotasosta. Esimerkkejä ovat kansaneläkkeen pohjaosa ja lapsilisät. Tarveharkintainen ja tasaetuinen turva rahoitetaan pääosin yleisillä verovaroilla. Osa rahoituksesta peritään palkkaperusteisilla maksuilla. Sosiaalimenojen rahoitusta selvitetään liitteessä 1.

Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuus on muotoutunut ajan myötä eri eturyhmien näkemysten perusteella. Tuen tarve on korostunut taloudellisesti heikkoina aikoina. Toisaalta hyvä taloudellinen kehitys on mahdollistanut tukijärjestelmän kehittämisen. Siihen on vaikuttanut eri ryhmien kyky herättää ja aikaansaada poliittista tahtoa tuen lisäämiseen ja poliittinen tahto rajoittaa tukea. Yhteiskunnassa on aina ryhmiä, jotka ovat muihin verrattuna heikommassa asemassa. Lisäksi aina on olemassa tarve vähentää tulevaisuuteen liittyvää epävarmuutta turvajärjestelmien avulla. Usein sosiaaliturva on katsottu saavutetuksi eduksi osana yhteiskunnan tulonjakomekanismia. Siksi sosiaaliturvajärjestelmät pyrkivät kasvamaan paljon helpommin kuin vähenemään, vaikka tuen synnyttänyt syy aikaa myöten poistuisikin. Sosiaaliturvajärjestelmän rakentumisessa on aina kyse arvovalinnoista ja sen suuria linjoja ohjaa kulloinenkin käsitys hyväksyttävistä tuloeroista.

Puhtaalla tarveharkintaisuudella on ollut vähän selkeitä puoltajia. Sen käyttöönoton keskeisenä perusteena on pyrkimys yleiseen verovarojen käytön tehokkuuteen. Tarveharkintaisuuteen perustuu kuitenkin keskeinen perusturvatason kriteeri, ns. toimeentulotuen normi. Se määrittää vähimmäistulon, joka kotitalouden on kulloisessakin elämäntilanteessa saatava tullakseen toimeen.

Tasaetuutta taas ovat ajanneet voimakkaimmin mm. maanviljelijöiden edustajat, jotka näkevät sen takaavan omille taustaryhmilleen suhteessa parhaan turvan.

Ammattiyhdistysliike on edistänyt ansiosidonnaisen sosiaaliturvajärjestelmän syntymistä. Ansiosidonnaisuuden keskeisenä perusteena on ollut aikaansaada turva, joka takaa valliinisiin tuloihin nähden riittävän toimeentulotason säilymisen, jos palkkatulo syystä tai toisesta alenee tai katkeaa. Tästä turvasta on oltu valmiit maksamaan kollektiivisen vakuutuksen muodossa. Järjestelmää on kehitetty vuosien mittaan mm. osana tulopoliittisia sopimuksia.

Ansiosidonnaisuus on edellyttänyt, että oikeus siihen ansaitaan riittävän pitkällä työhistorialla. Ansiosidonnaisuuden lisäksi on pidetty tärkeänä, että järjestelmä on syyperusteinen eli palkkatulon muutokseen on olemassa selkeä syy työttömyydessä, tapaturmissa, lapsen syntymässä, sairaudessa tai vanhuudessa. Palkansaajat osallistuvat eri osien rahoitukseen työnantajilta ja työntekijöiltä palkkaperusteisesti perittävillä maksuilla, jotka ovat erilaiset turvan eri osille. Myös verotuloista maksettavan osuuden maksavat palkansaajat suurimmalta osin.

3.2. Ansiosidonnainen turva

Syyperusteisella ansioturvalle on erityisesti palkansaajille vankat perusteet - voidaan sanoa, että se on tarkoitettu nimenomaan palkansaajille ja kehittynyt historiallisesti tältä pohjalta. Palkansaajilla ei ole yleensä muita merkittäviä tuloja kuin oma palkka. Näin ollen palkkatulon katketessa jonkin yhteiskunnallisen riskin kuten vanhuuden, sairauden tai työttömyyden takia muodostuisi tilanne kestävämmäksi, jos ansiotaso putoaisi, eikä menetettyä tuloa korvattaisi.

Voidaan ajatella, että esimerkiksi pääomatulojen saajilla ei ole vastaavassa määrin ansioturvan tarvetta, koska pääoma ja siitä saatava tulo ovat enemmän yhteiskunnallisista riskeistä riippumattomia. Yrittäjien, myös maanviljelijöiden, kohdalla tilanne on usein samanlainen, koska osa yrittäjän työpanoksesta automaattisesti säästyy yrityksen pääomaksi ja se on tarvittaessa käytettävissä. Se on rinnastettavissa vapaaehtoiseen vakuutukseen. Palkansaajilla taas vastaava säästäminen tapahtuu kollektiivisesti pakollisten sosiaalivakuutusjärjestelmien kautta.

Ansioturva on merkittävä nimenomaan pieni- ja keskituloisille palkansaajille. Heidän ei tarvitse pelätä vanhuutta tai sairauden tai työttömyyden mukanaan tuomaa köyhyyttä.

Palkansaajat maksavat suurimman osan veroista. Kun palkansaajat lisäksi rahoittavat sosiaaliturvaansa erillisillä maksuilla, on oleellista, että oikeus riittävään ansioturvaan säilyy palkansaajilla. Palkansaajien suhteellinen osuus sosiaaliturvan rahoittamisessa suhteessa muihin tulonsaajaryhmiin on muutenkin kohtuuttoman suuri. Tämä käy ilmi seuraavasta:

Vuonna 1994

- Sairausvakuutuksesta peruskorvauksen saavat kaikki, muista maista poiketen jopa ne, joilla ei ole ansionmenetystä, sekä ansiosidonnaisen osuuden tulojen mukaan (loivenevalla asteikolla). Varojen kertymää kootaan kuitenkin palkkaperusteisella 1,45 % työnantajamaksulla (valtio ja kunnat 2,7 %). Osa rahoituksesta tulee verovaroista, joista palkansaajat maksavat lähes 70 %.
- Kansaneläkettä saavat muuten kaikki, mutta työeläkeläiset muita vähemmän. Varoista huomattava osa kerätään kuitenkin palkkaperusteisilla työnantajamaksuilla (2,4; 4,0 tai 4,9 %).
- Myel-eläkkeet rahoitetaan suurelta osin yleisistä verovaroista, koska maksut ovat liian pienet. Palkansaajat maksavat näin ollen suurelta osin maatalouseläkkeet verojen kautta.
- Myös maatalouden tapaturmakorvauksista palkansaajat maksavat suuren osan.
- Työttömyysturvasta palkansaajat saavat verovaroista pienemmän osuuden kuin peruspäiväraha. Palkansaajilta ja työnantajilta palkkaperusteisesti kerättävät maksut pienentävät näin verovaroja kerättävää rahoitusta.

Kokonaisuudessaan yrittäjät ja maatalouden harjoittajat hyötyvät sosiaaliturvajärjestelmästä huomattavasti maksamaansa enemmän.

Vaatimukset ansiosidonnaisuuden purkamisesta ja sellaisten järjestelmien tuomisesta tilalle, joissa maksettavien etuuksien pitäisi olla keskenään samansuuruisia, on monelta osin yhteiskunnallisesti epäoikeudenmukainen. Tällöin tulontasauksen pyrkimys kohdistuu vanhoihin, sairaisiin ja työttömiin, mutta ei suinkaan kaikkien tuloihin. Asetelmasta unohtuvat pääomatulot ja varallisuus. Pyrkimys yhdenmukaiseen samansuuruiseen sosiaaliturvaan palvelee parhaiten pääomatulon saajia ja maatalouden harjoittajia, joiden verotuskin on keveää.

Ansiosidonnainen turva voidaan tietysti järjestää vapaaehtoisella yksilöllisellä tai kollektiivisella vakuutuksella. Todennäköisesti se johtaisi kuitenkin siihen, että vain kaikkein suurituloisimmat hoitaisivat itselleen kunnollisen turvan. Samaan johtaisi sekin, että yhteiskunnan järjestämä turva olisi kaikille samansuuruinen perusturva. Täten eriarvoistuminen kasvaisi voimakkaasti myös palkansaajien välillä.

Yksilöllinen vakuuttaminen tulee myös hallintokuluiltaan kalliiksi. Jokaisen omalle kontolle jätettävä vakuuttaminen vaatisi myös sijoitusosaamista. Jokainen joutuisi miettimään, mikä olisi paras tapa löytää itselleen riittävä turva erilaisten sijoitusmahdollisuuksien ja vakuutusten joukossa.

Ulkomaiset kokemukset esimerkiksi eläketurvan vakuuttamisesta yksityisesti ovat osoittaneet, että eliniän kestävä odottaminen sisältää huomattavia riskejä. Yksilöllisesti vakuuttava ei voisi koskaan olla täysin varma siitä, että ansioturva on olemassa silloin, kun sitä todella tarvitaan.

Ansioturva on siis nimenomaan palkansaajan ja ennenkaikkea pieni- ja keskituloisen palkansaajan erityisturva. Ansioturva parantaa ihmisten mahdollisuuksia suunnitella omaa elämäänsä lähes riskittömästi.

Ansiosidonnainen turva koskee eläkkeitä, tapaturmia, lasten syntymää, sairastumista ja työttömyyttä. Käytännössä ansiosidonnaisuudella on korvaustasossa merkitystä. Suomessa ansioon suhteutettujen etuuksien korvausaste on kansainvälisessä vertailussa kuitenkin korkeintaan keskitasoa.

Ansiosidonnainen eläketurva on pitkäaikaista turvaa. Muu ansiosidonnainen turva on luotu perustaltaan kattamaan väliaikaista tulonmenetystä. Nyt koettavan kaltaiset pitkät työttömyysjaksot sopivat järjestelmään huonosti. Rajanveto turvan keston suhteen on kuitenkin vaikea. Kyse on ennen kaikkea turvan rahoittajien halukkuudesta maksaa pitkittävää korkeaa turvan tarvetta.

4. VEROTUKSEN JA SOSIAALITURVAN YHTEISVAIKUTUS

Tuloverotusta ja sosiaaliturvaa on kehitetty erikseen ajattelematta niiden yhteisvaikutusta. Tästä syystä tuloverotuksen ja sosiaaliturvan muodostama kokonaisuus saattaa toimia sattumanvaraisesti ja jopa epäoikeudenmukaisesti, vaikka järjestelmät erikseen tarkasteltuna toimivat oikein. Viime vuosina ongelma on korostunut, kun massatyöttömyyden takia sosiaaliturvan tarve on kasvanut. Sosiaalimenojen kasvu ja verotulojen aleneminen on lisännyt paineita sosiaaliturvan rahoitukseen. Näistä syistä sosiaaliturvajärjestelmän kehittämistä on selvitetty useissa mietinnöissä ja raporteissa.

Tasavallan presidentin työllisyystyöryhmän "Työttömyys 200000:een" -raportissa todetaan, että sosiaaliturvajärjestelmää tulee uudistaa siten, että sen ja verotuksen yhteisvaikutuksen epäkohdat työnteon kannustimien kannalta vähenevät. Työryhmä esittää, että valtioneuvosto asettaa selvitysmiehen valmistelemaan ehdotusta verotuksen ja tulonsiirtojen yhteensovittamiseksi siten, että sosiaaliturvaloukkuja ei synny, jolloin ansiotyöhön meno on kannattavampaa kuin sosiaaliturvan varassa eläminen.

Sosiaalimenotoimikunta (komiteanmietintö 1994:9) arvioi sosiaalimenojen ja niiden rahoituksen kehitystä vuoteen 2030 saakka. Toimikunnan lähtökohtana oli sosiaaliturvajärjestelmän kehittäminen siten, että sosiaalimenoissa aikaansaadaan säästöjä.

Valtiovarainministeriön työryhmämuistiossa (1994:17) "Tulonsiirtojen uudelleenarviointiin pikaisesti" lähtökohtana on valtion budjetin rakenteellisen alijäämän korjaaminen tulonsiirtoja karsimalla ja uudistamalla. Työryhmä kiinnittää huomiota mm. tulonsidonnaisten etuuksien ja progressiivisen tuloverotuksen yhteisvaikutuksesta aiheutuviin negatiivisiin kannustinvaikutuksiin ja tehokkuustappioihin.

Osmo Soininvaaran "Hahmotelma perustulomallista" (STM:n monisteita 1994:2) lähtee siitä, että palkkaeroja kasvattamalla voitaisiin parantaa työllisyyttä. Mallin mukaan tuloerojen kasvu estettäisiin osittaisella perustulolla, joka Soininvaaran mukaan myös vähentäisi negatiivisia kannustinvaikutuksia. Soininvaaran laskelmien mukaan esimerkiksi vuokralla asuva kahden päivähoitoikäisen lapsen yksinhuoltaja on tuloloukussa siten, että palkka ei juuri vaikuta käteen jääviin tuloihin, jos palkka on 7000-13000 markkaa kuukaudessa.

Viime aikoina käydyssä keskustelussa verotuksen ja sosiaaliturvan yhteisvaikutukseen liittyvät ongelmat yhdistetään pyrkimykseen aikaansaada säästöjä sosiaalimenoissa sekä pyrkimykseen alentaa veroja. Tuloloukkuongelmaa saatetaan korostaa myös sosiaaliturvaan kohdistuvien säästöjen oikeuttamiseksi.

Seuraavassa tarkastellaan, mitä tuloloukuilla tarkoitetaan ja kuinka loukkuongelmaa voitaisiin korjata.

4.1. Tuloloukut

Tuloverotuksen ja sosiaaliturvan yhteisvaikutuksena syntyviä ongelmia käsiteltäessä käytetään useita termejä tilanteen mukaan. Puhutaan tulo-, sosiaaliturva-, köyhyys-, kannustin- ja työttömyysloukuista. Seuraavassa määritellään käytettyjä termejä:

Rajaveroaste

Yleensä rajaveroasteella tarkoitetaan lisätulosta maksettavan veron osuutta. Tässä selvityksessä rajaveroasteella tarkoitetaan lisätulosta aiheutuvan verojen lisäyksen, tarveharkintaisten tulonsiirtojen vähenemisen ja tulositonaiden maksujen korotuksen yhteisvaikutusta.

Tuloloukku

Tuloloukulla tarkoitetaan tilannetta, jossa rajaveroaste on yli sata prosenttia, jolloin ansiotulojen lisäys vähentää perheen käteen jääviä tuloja. Tuloloukulla voidaan tarkoittaa myös tilannetta, jossa rajaveroaste on lähes sata prosenttia tai sata prosenttia, jolloin ansioiden lisäys kasvattaa vain vähän tai ei ollenkaan perheen käteen jääviä tuloja. Tässä yhteydessä käteen jäävillä tuloilla tarkoitetaan perheelle saatujen tulonsiirtojen sekä maksettujen verojen ja päivähoitomaksujen jälkeen jääviä tuloja.

Sosiaaliturvaloukku

Sosiaaliturvaloukulla tarkoitetaan tässä samaa asiaa kuin tuloloukulla.

Köyhyysloukku

Köyhyysloukku-termiä käytetään usein samassa merkityksessä kuin tuloloukku-termiä. Köyhyysloukku-termiä käyttö olisi ehkä syytä rajata tilanteisiin, joissa tarkoitetaan pienituloisen tulonsaajan tai perheen kohtaamaa tuloloukku.

Kannustinloukku

Tuloloukku aiheuttaa kannustinloukun, kun lisätulojen hankkiminen ei taloudellisesti kannata. Tällöin ei ole kannustinta hankkia lisää ansiotuloja.

Työttömyysloukku

Työttömyysloukku syntyy silloin, kun tulot työttömänä ovat suuremmat kuin työssä ollessa. Tällöin perheen tulot ovat joko toisen tai molempien vanhempien työttömyyden aikana korkeammat kuin työssä ollessa.

Tuloloukkuongelma kohdistuu erityisesti niihin perheisiin, joissa on pieniä lapsia. Taulukossa 4.1 on esitetty esimerkkilaskelma tuloloukun muodostumisesta vuonna 1994. Laskelmassa on oletettu, että perheessä on kaksi päivähoitoikäistä lasta. Molempien puolisojen ansiotulot ovat yhtä suuret. Päivähoitomaksut määräytyvät Helsingin kaupungin päivähoitomaksujen mukaan. Perhe asuu vuokra-asunnossa, jossa vuokra on 4000 markkaa kuukaudessa.

Taulukossa esitetään perheen maksamat tuloverot ja päivähoitomaksut sekä perheen saamat tulonsiirrot eri tulotasoilla. Perheen käteen jäävä tulo on laskettu siten, että ansiotuloista on vähennetty verot ja päivähoitomaksut. Näin saatuun tuloon on lisätty tulonsiirrot. Taulukon viimeisessä sarakkeessa esitetty rajaveroaste kertoo, millä tulotasoilla esimerkkiperhe joutuu tuloloukkuun. Kun rajaveroaste on yli sata prosenttia, lisätulon hankkiminen ei kannata. Tällöin perheen käteen jäävä tulo vähenee, jos molemmat puoliset saavat 500 markkaa lisää ansiotuloa.

TAULUKKO 4.1. Esimerkkilaskelma tuloloukkuongelmasta. Perheessä on kaksi päivähoitoikäistä lasta. Perhe asuu vuokra-asunnossa (vuokra 4000 markkaa kuukaudessa).

Molem- pien puo- lisoiden ansiotulot mk/kk	Verot ja Ansio- tulot yhteensä mk/v	sos.turva- maksut yhteensä mk/kk	Lapsilisät mk/kk	Asumis- tuki mk/kk	Toimeen- tulotuki mk/kk	Päivähoito maksut (Helsinki) mk/kk	Käteen jäävä tulo mk/kk	Raja- veroaste %
2000	48000	731	1290	3200	2331		10090	100,0
2500	60000	994	1290	3200	1594		10090	100,0
3000	72000	1256	1290	3176	880		10090	100,0
3500	84000	1519	1290	2984	335		10090	84,9
4000	96000	1827	1290	2778			10241	56,8
4500	108000	2154	1290	2537			10673	97,6
5000	120000	2478	1290	2270		385	10697	65,1
5500	132000	2843	1290	1984		385	11046	70,2
6000	144000	3240	1290	1679		385	11344	73,6
6500	156000	3653	1290	1356		385	11608	134,3
7000	168000	4102	1290	1012		935	11265	126,0
7500	180000	4562	1290	652		1375	11005	140,3
8000	192000	5034	1290	271		1925	10602	74,4
8500	204000	5507	1290			1925	10858	47,9
9000	216000	5986	1290			1925	11379	53,9
9500	228000	6525	1290			1925	11840	53,9
10000	240000	7064	1290			1925	12301	52,8
10500	252000	7592	1290			1925	12773	52,7
11000	264000	8119	1290			1925	13246	52,8
11500	276000	8647	1290			1925	13718	52,8
12000	288000	9175	1290			1925	14190	113,2
12500	300000	9702	1290			2530	14058	52,8
13000	312000	10230	1290			2530	14530	53,4
13500	324000	10764	1290			2530	14996	55,4
14000	336000	11318	1290			2530	15442	60,4
14500	348000	11922	1290			2530	15838	60,4
15000	360000	12526	1290			2530	16234	

Seuraavassa analysoidaan yksityiskohtaisemmin, miksi tuloverojärjestelmä, tarveharkintainen tulonsiirtojärjestelmä sekä tulosisidonnainen päivähoitomaksu aiheuttavat korkean rajaveroasteen ja tuloloukkuja. Aluksi tarkastellaan tuloverojärjestelmää. Sen jälkeen selvitetään keskeisimpiä tarveharkintaisia etuja. Lopuksi tarkastellaan tulosisidonnaista päivähoitomaksua.

4.2. Tuloverojärjestelmä

Suomessa tuloverotuksen taso on korkea ja tästä johtuen myös rajaveroaste muodostuu korkeaksi. Yleensä verovähennykset alentavat rajaveroastetta, mutta vähennykset, jotka pienenevät tulojen kasvaessa, myös nostavat rajaveroastetta. Palkansaajien rajaveroaste nousee tulojen kasvaessa ensisijaisesti progressiivisen valtion tuloverotuksen johdosta. Myös sairausvakuutusmaksun porrastus nostaa rajaveroastetta jonkin verran. Viime vuosina käyttöön otetut verovähennyskelpoiset työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksut nostavat erityisesti pienituloisten palkansaajien rajaveroastetta.

Kotitalouden rajaveron ja nettotulon suuruuteen vaikuttaa myös puolisoitten tulot. Koska puolisoita verotetaan erikseen, samalla bruttotulotasolla perheen käteen jäävä tulo muodostuu sitä korkeammaksi, mitä pienemmät puolisoitten väliset tuloerot ovat.

Taulukosta 4.2 nähdään tuloverotukseen liittyvät rajaveroasteet eri tulotasoilla vuonna 1993 ja taulukossa 4.3 on esitetty tulonsaajien sijoittuminen eri tulotasoille sosioekonomisen aseman mukaan (Lähde: VM:n työryhmämuistioita 1992:21). Viime vuonna lähes 60 prosentilla palkansaajista tuloverotuksen rajaveroaste oli yli 50 prosenttia. Tänä vuonna osuus voi olla suurempi, kun perhetulouudistuksessa lapsiperheiden verovähennykset poistettiin. Verotukia korvattiin lapsilisiä korottamalla.

TAULUKKO 4.2. Tulonsaajien rajaveroaste tuloluokittain sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 1993 (%)

Tuloluokka	Palkansaajat	Maatalous- yrittäjät	Muut yrittäjät	Eläkkeen- saajat
1001-60000	28,7	25,3	24,7	25,2
60001-120000	43,7	39,7	38,4	49,1
120001-200000	49,9	43,2	46,6	49,2
200001-350000	55,3	48,5	53,4	54,6
350001-	60,9	56,5	59,4	58,9
Keskimäärin	49,9	43,5	50,1	44,3

TAULUKKO 4.3. Tulonsaajien osuudet tuloluokittain sosioekonomisen aseman mukaan (%)

Tuloluokka	Palkansaajat	Maatalous- yrittäjät	Muut yrittäjät	Eläkkeen- saajat
1001-60000	5	23	20	41
60001-120000	37	33	27	44
120001-200000	43	26	24	12
200001-350000	13	14	20	3
350001-	2	3	9	1
Yhteensä	100	100	100	100

Ruotsissa tuloverojärjestelmää uudistettiin vuoden 1991 alusta siten, että keskituloisen teollisuustyöntekijän rajaveroksi tuli vain runsaat 30 prosenttia eli hän maksaa vain kunnallisveroa. Valtion tuloveroa maksetaan vain tietyn rajan (noin 200000 kruunua vuodessa) ylittävältä tulon osalta (20 prosenttia). Toisaalta Ruotsissa välillinen verotus on ankarampaa ja kaikkien verojen osuus bruttokansantuotteesta on korkeampi kuin Suomessa.

4.3. Tarveharkintaisia tulonsiirtoja

Rajaveroa nostavat tarveharkintaiset tulonsiirrot, jotka pienenevät ansiotulojen kasvaessa. Toimeentulotuki muodostuu perusosasta ja tuesta muihin menoihin, esimerkiksi asumiseen, terveydenhuoltoon, työmatkoihin ja lasten päivähoitoon. Perusosa on yksinäiselle henkilölle 80 prosenttia kansaneläkkeen pohjaosan ja täyden lisäosan yhteismäärästä (vajaat 2000 markkaa kuukaudessa ensimmäisessä kuntaryhmässä). Muiden henkilöiden perusosa määrätään yksinäisen henkilön perusosasta mm. perhesuhteiden ja lasten lukumäärän sekä iän mukaan.

Toimeentulotuen luonne on viime vuosina muuttunut. Alunperin toimeentulotuki oli tarkoitettu vain tilapäisiin erityistarkoituksiin, eikä sitä ole tarkoitettu ensisijaiseksi vähimmäisturvaksi. Nykyisin toimeentulotukea maksetaan muun sosiaaliturvan ohella myös pitkäaikaisesti.

Vuonna 1992 toimeentulotukea maksettiin 286000 kotitaloudelle, joista 71130 oli lapsiperheitä. Viime vuonna toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä nousi 15 prosenttia (329000 kotitaloutta). Kotitalouksilla, joiden tulot alittavat toimeentulotuen normin, rajaveroaste on sata prosenttia eli kotitaloudet saavat toimeentulotuen normin mukaista tukea ansiotuloista riippumatta. Jos tätä köyhyysloukkua korjataan toimeentulotuen normia alentamalla, vähennetään kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kotitalouksien toimeentuloa, mikä pitkällä aikavälillä voi aiheuttaa huomattavasti kustannuksia lisääntyneinä terveydenhuollon ja lastensuojelun menoina. Lamavuosina kunnat ovat kiristäneet toimeentulotuen myöntämisperusteita.

Asumistukea myönnetään ruokakunnan yhteenlaskettujen tulojen perusteella määräytyvän perusomavastuuosuuden ylittävistä, enintään kohtuullisista asumismenoista. Asumistuki mahdollistaa asumistason parantamisen. Toisaalta omavastuuosuus on välttämätön, jotta perhe olisi kiinnostunut asumismenojensa tasosta.

Työmarkkinatuki on tarveharkintainen. Tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon hakijan omat tulot sekä puolison tulot. Joissakin tapauksissa tarveharkintaa ei sovelleta. Tarveharkinnan poistaminen on kustannuskysymys.

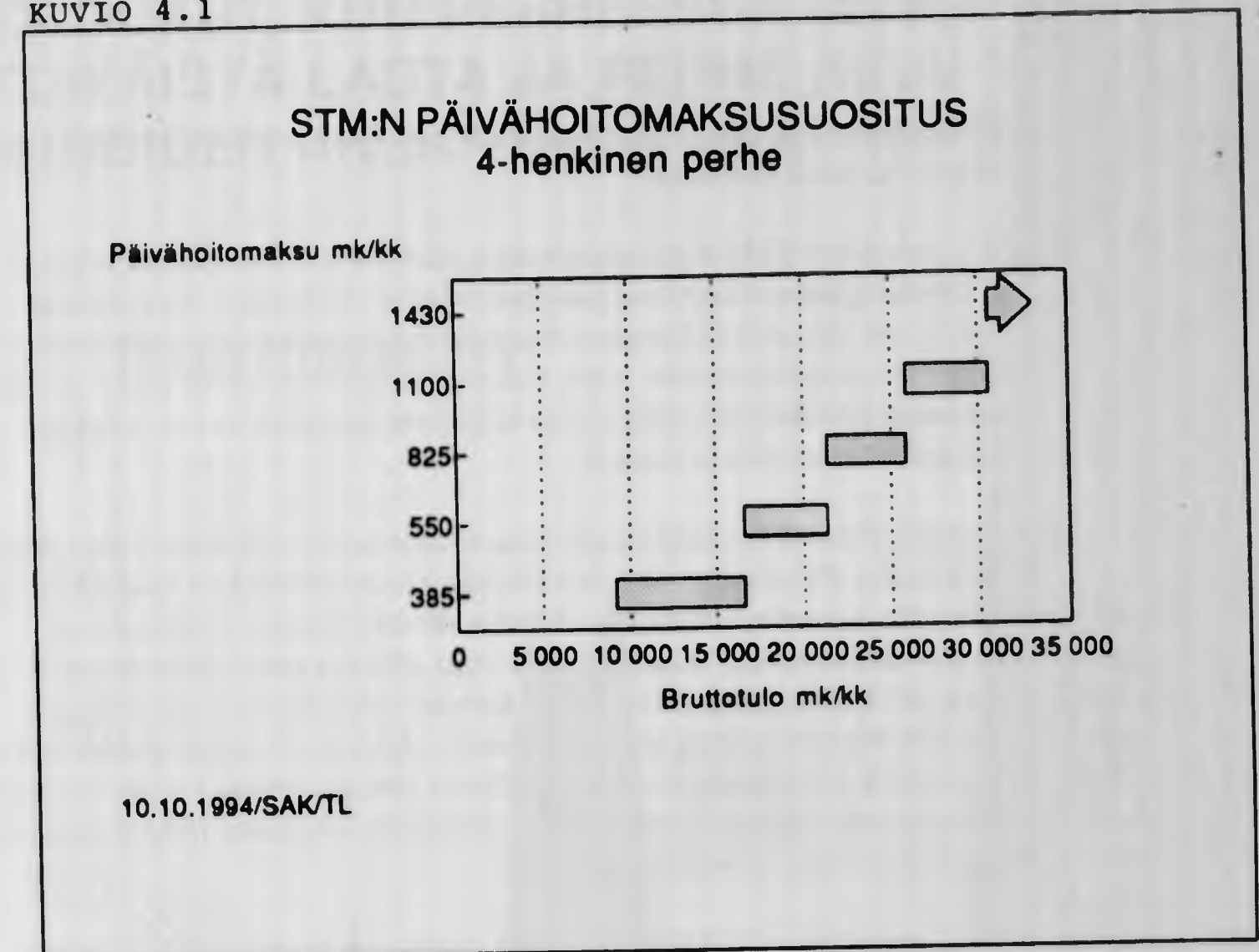
Kotihoidontuki muodostuu perusosasta, sisaruskorotuksesta ja tulosidonnaisesta lisäosasta. Kotihoidontuen perusosaa sai viime vuoden aikana yhteensä noin 160000 perhettä, joista yli puolet sai myös lisäosaa. Tulosidonnainen lisäosa on tänä vuonna 1566 markkaa kuukaudessa. Täysimääräisen lisäosan saa perhe, jonka veronalaiset kuukausitulot ovat enintään 4551 markkaa. Jos tulot ylittävät rajan, lisäosa pienenee. Lisäosaa ei makseta lainkaan, jos perheen tulot ylittävät 15000 markkaa kuukaudessa. Työtön ei voi saada kotihoidontukea. Sen sijaan työssä oleva tai opiskeleva puoliso voi saada kotihoidontuen perusosan.

Kotihoidontuen lisäosan saaminen edellyttää, että toinen lapsen vanhemmista hoitaa lasta kotona. Lisäosa ei ole korvaus menetetyistä ansiotuloista, koska lisäosan suuruus ei määräydy henkilön työssäolon aikaisten ansiotulojen mukaan. Kotihoidontuen lisäosa kannustaa erityisesti pienituloisia vanhempia jäämään kotiin. Miksi pienituloisia vanhempia pitäisi kannustaa jäämään kotiin? Tähän ei liene olemassa hyviä perusteita. Voidaan myös kysyä, onko kotihoidontuen lisäosa päällekkäinen tukimuoto toimeentulotuen kanssa. Toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tulojen lisäksi perheen asuntotilanne, jolloin saadaan tarkempi käsitys perheen toimeentulosta kuin pelkästään bruttotuloja tarkastelemalla. Vaikka kotihoidontuen lisäosa poistettaisiin, niillä perheillä, jotka tukea tarvitsevat, olisi edelleen mahdollisuus saada mm. asumistukea ja toimeentulotukea.

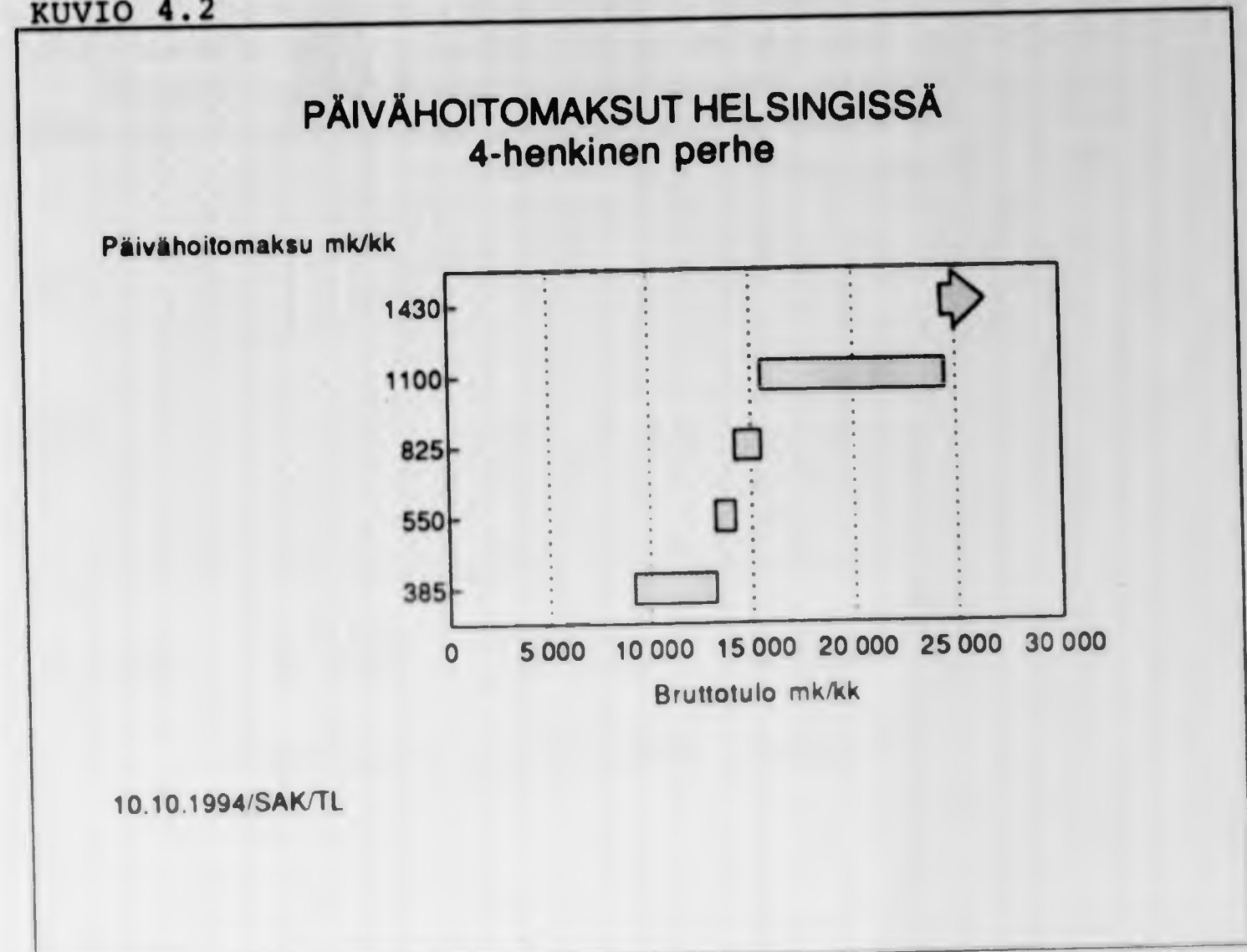
4.4. Päivähoitomaksu

Suurin syy lapsiperheiden sosiaaliturvaloukkuun on päivähoitomaksu. Päivähoitomaksuluokkia on vain viisi. Kun maksuluokan raja ylittyy, maksu nousee usealla sadalla markalla, vaikka bruttotulot olisivat nousseet vain vähän. Näissä rajakohdissa järjestelmään muodostuu loukkuja, joissa perheen maksut nousevat enemmän kuin tulot ja perheen käteen jäävät tulot pienenevät ansiotulojen kasvaessa. Valtionosuusuudistuksen jälkeen kunnat ovat voineet vapaasti määritellä maksuluokkien väliset tulorajat. Kunnat ovat kiristäneet päivähoitomaksujen määräytymisperusteita, eivätkä juuri noudata sosiaali- ja terveysministeriön antamaa suositusta viiden eri maksuluokan tulorajoista. Ministeriön suositusten mukaan perhe joutuisi ylimpään maksuluokkaan vasta yli 30600 markan kuukausituloilla. Useimmissa kunnissa 23000 markkaa kuukaudessa ansaitsevat perheet kuuluvat ylimpään maksuluokkaan ja maksavat esimerkiksi kahden lapsen päivähoidosta 2530 markkaa kuukaudessa. Pääkaupunkiseudulla jo yli puolet perheistä kuuluu ylimpään

KUVIO 4.1

KUVIO 4.2

maksuluokkaan. Tästä huolimatta kunnissa maksuja ei kerry entiseen tapaan, koska lapsiperheillä ei ole varaa maksuihin.

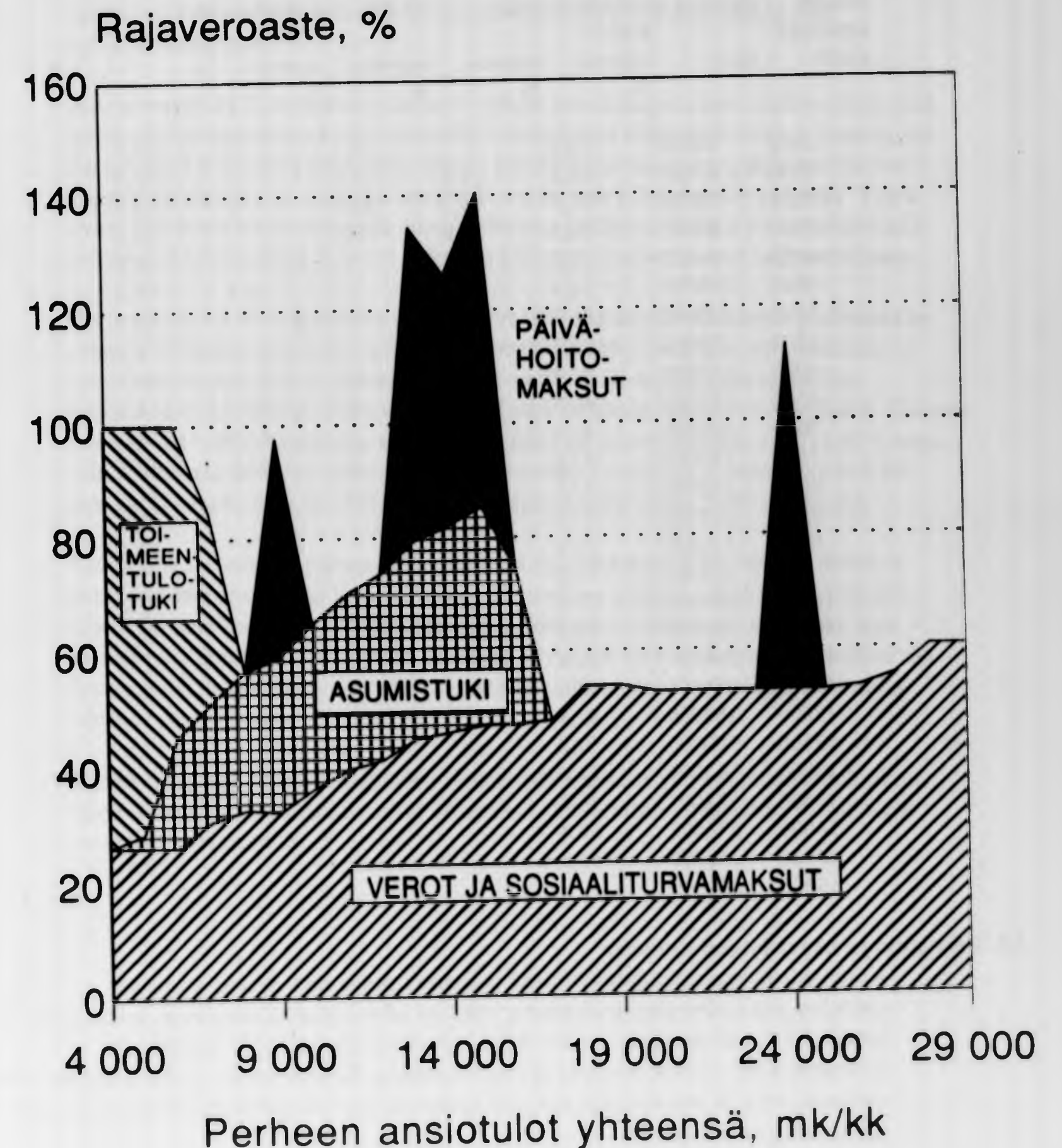
Kuviossa 4.1 on esitetty STM:n päivähoitomaksusuositus 4-henkiselle perheelle ja kuviossa 4.2 Helsingissä noudatettava päivähoitomaksu vastaavassa tapauksessa. Kuvioista näkyy selvästi, että Helsingissä toinen ja kolmas päivähoitomaksuluokka on kavennettu lähes merkityksettömiksi siten, että ansiotulojen kasvaessa perhe voi siirtyä suoraan alimmasta päivähoitomaksuluokasta neljanteen maksuluokkaan, jolloin progressio muodostuu erittäin korkeaksi.

Päivähoitomaksut yhdessä kotihoidontuen kanssa kannustavat erityisesti naisia jäämään pois työmarkkinoilta. Päivähoitomaksuihin liittyvää kannustinloukkua voidaan lieventää joko velvoittamalla kunnat noudattamaan STM:n päivähoitomaksusuositusta tai muuttamalla päivähoitomaksun määräytymistä siten, että nykyisen tuloluokittaisen maksun sijasta päivähoitomaksu määrättäisiin tietyinä prosenttiosuutena perheen tuloista. Nykyisen suuruiset ala- ja ylärajat voitaisiin säilyttää. Prosentuaalinen maksu alkaisi alarajan ylittävistä tuloista ja tulojen ylittäessä ylärajan maksu pysyisi samana. Kolmas vaihtoehto olisi päivähoitomaksujen poistaminen kokonaan, mikä ei nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ole realistista.

Kuviossa 4.3 ja taulukossa 4.4 esitetään, kuinka edellä esitetyn esimerkkilaskelman rajaveroasteet muodostuvat eli kuinka paljon rajaveroasteesta aiheutuu tuloverotuksesta, asumistuesta, toimeentulotuesta ja päivähoitomaksuista. Kuvioista nähdään, että rajaveroaste muodostuu korkeaksi erityisesti pieni- ja keskituloisilla perheillä. Tämä johtuu siitä, että tarveharkintaiset tulonsiirrot vähenevät jyrkästi ansiotulojen kasvaessa. Pahimmat tuloloukut syntyvät päivähoitomaksujen maksuluokkien rajakohdissa. Jos päivähoitomaksujen vaikutus poistetaan, tuloloukut vähenevät huomattavasti.

KUVIO 4.3

TULOLOUKUT, KUN PERHEESSÄ ON KAKSI PÄIVÄHOITOIKÄISTÄ LASTA JA PERHE ASUU VUOKRALLA. PUOLISOIDEN ANSIOTULOT OVAT YHTÄ SUURET.

TAULUKKO 4.4. Rajaveroasteen muodostuminen. Esimerkkiperheessä on kaksi päivähoitoikäistä lasta. Perhe asuu vuokra-asunnossa (vuokra 4000 mk/kk).

Molem- pien puo- lisoiden ansiotulot mk/kk	Ansiotulot yhteensä mk/v	Verot ja sos.turva- maksut rajavero, %	Asumis- tuki rajavero, %	Toimeen- tulotuki rajavero, %	Päivähoito maksut (Helsinki) rajavero, %	Rajavero- aste yhteensä %
2000	48000	26,3		73,7		100,0
2500	60000	26,2	2,4	71,4		100,0
3000	72000	26,3	19,2	54,5		100,0
3500	84000	30,8	20,6	33,5		84,9
4000	96000	32,7	24,1			56,8
4500	108000	32,4	26,7		38,5	97,6
5000	120000	36,5	28,6			65,1
5500	132000	39,7	30,5			70,2
6000	144000	41,3	32,3			73,6
6500	156000	44,9	34,4		55,0	134,3
7000	168000	46,0	36,0		44,0	126,0
7500	180000	47,2	38,1		55,0	140,3
8000	192000	47,3	27,1			74,4
8500	204000	47,9				47,9
9000	216000	53,9				53,9
9500	228000	53,9				53,9
10000	240000	52,8				52,8
10500	252000	52,7				52,7
11000	264000	52,8				52,8
11500	276000	52,8				52,8
12000	288000	52,7			60,5	113,2
12500	300000	52,8				52,8
13000	312000	53,4				53,4
13500	324000	55,4				55,4
14000	336000	60,4				60,4
14500	348000	60,4				60,4
15000	360000					

4.5. Perustulo ja negatiivinen tulovero

Kuten edellä mainittiin tuloverotusta ja sosiaaliturvaa on kehitetty erillisinä ajattelematta niiden yhteisvaikutusta, mikä on aiheuttanut tuloloukkuja, joissa perheen käteen jäävä tulo pienenee ansiotulojen kasvaessa. Ongelmien lieventämiseksi järjestelmiä tulisi yhteensovittaa ja yksinkertaistaa. Kokonaisuutta pitäisi kehittää siihen suuntaan, että se mahdollistaa nykyistä enemmän ansiotulojen hankkimista siten, että tuloloukkuja ei muodostu.

Tuloloukkuongelman ratkaisuksi on esitetty perustulomallia ja negatiivista tuloveroa. Molemmat mallit poistaisivat nykyiset tuloloukut. Mallit eivät merkittävästi eroa toisistaan. Perustulon jokainen saisi tuloista riippumatta samansuuruisena, jolloin veroaste muodostuisi korkeaksi. Perustulomalli olisi hallinnollisesti yksinkertainen. Negatiivista tuloveroa (tulonsiirtoa) saisivat vain ne, joiden tulot jäävät alle määrätyn tulorajan. Negatiivinen tulovero on käytännössä hallinnollisesti perustuloa monimutkaisempi.

Kustannussyistä kumpaakaan mallia ei voitaisi toteuttaa puhtaana mallina siten, että perustulo tai negatiivisen tuloveromallin tuloraja olisi riittävän korkea toimeentulon turvaamiseksi kaikissa tilanteissa. Koska pelkkä perustulo tai negatiivinen tulovero ei turvaisi toimeentuloa, nykyiset tarveharkintaiset tuet tulisi osittain säilyttää. Tämä synnyttää uusia tuloloukkuja ja monimutkaistaa hallintoa. Lisäksi molemmat mallit johtaisivat käytännössä helposti nykyisen ansiosidonnaisen turvan heikentämiseen.

Perustulomallia tai negatiivista tuloveroa ei ole sellaisenaan toteutettu yhdessäkään maassa. Pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin sisältyvä kattava vähimmäisturva merkitsee kuitenkin sitä, että käytännössä meillä on jo negatiivista tuloveroa muistuttava järjestelmä. Vähimmäisturvan nimi vaihtelee tukimuodon mukaan. Tuloton henkilö saa vähimmäisturvan sen mukaan, mikä on tulottomuuden syy. Tänä vuonna alin sairauspäiväraha on 1624 mk/kk, kansaneläke (pohjaosa ja lisäosa) noin 2400 mk/kk, työmarkkinatuki 2494 mk/kk, toimeentulotuki vajaan 2000 mk/kk jne.

Tuloloukkuja voidaan vähentää kehittämällä nykyistä sosiaaliturvajärjestelmää ja tuloverotusta ilman, että koko järjestelmää tarvitsee uudistaa. Koko järjestelmän uudistaminen loukkujen välttämiseksi on turhan suuri toimenpide varsinkin, kun samalla saatetaan synnyttää uusia loukkuja. Nykyistä tuloverotusta ja sosiaaliturvaa korjaamalla ja yhteensovittamalla järjestelmät voidaan saada toimimaan halutulla tavalla.

Lisäksi nykyisen suurtyöttömyyden aikana työpaikkaa ei yleensä jätetä tuloloukun takia. Sen sijaan tuloloukut voivat vähentää halukkuutta vastaanottaa tilapäisiä ja matalapalkkaisia töitä.

5. PERUSTULO JA TYÖMARKKINAT

Suurtyöttömyys on mahdollista voittaa. Sen välttämätön edellytys on useampivuotinen riittävän nopea taloudellinen kasvu. Laajaan yhteisymmärrykseen pohjautuvan talouspolitiikan ja määrätietoisen yhteistyön mahdollistaman talouskasvun lisäksi tarvitaan aktiivista ja tehokasta työvoimapolitiikkaa sekä huolella harkittuja työaikajärjestelyjä, työn jakamistoimia ja työajan lyhentämistä. Työvoimapolitiittiset ja työaikaa koskevat toimet ovat tehokkaita vain riittävän kasvun olosuhteissa.

Osmo Soininvaaran hahmotteleman perustulomallin tai muun sen kaltaisen järjestelmän lähtökohtia ja työmarkkinakytkentöjä arvioitaessa on syytä huomata, että kyseessä on myös talous- ja yhteiskuntapolitiittinen linjavalinta: mallin lähtökohdista hahmottuva kehitys johtaisi helposti joukkotyöttömyyteen alistumiseen, koulutettuun työvoimaan sisältyvien voimavarojen hukkaamiseen, osa-aika- ja tilapäistyövoiman voimakkaaseen kasvuun ja työmarkkinoiden säätelyn eli työehtosopimusjärjestelmän yleissitovuuden ja sopimuksissa määriteltyjen minimiehtojen häviämiseen. Tällainen antautumisvalinta johtaisi helposti myös pitkäaikaistyöttömyyden juurtumiseen ja sen myötä pysyvään massatyöttömyyteen, mikä rahoituspuolelta murtumisen kautta rapauttaisi hyvinvointivaltion. Yhteiskunta kehittyisi matala palkka - matala taito -suuntaan. Lisääntyvien tuloerojen myötä Suomi ajautuisi taantuvaan talouteen - kohti kengänkiillottajayhteiskuntaa. Matalapalkkamalli ruokkii tehottomuutta. Yritysten kannustimet tuotantomenetelmien uudistamiseen ja tuotekehitykseen heikkenevät ja talouden rakennemuutos hidastuu. Vanhentuva tuotantotekniikka ja tuotantorakenne pitävät yllä kilpailua alenevilla palkoilla.

Yhdysvalloissa palvelualojen tuottavuskehitys ja palkat ovat selvästi heikommat kuin Saksassa ja Japanissa. Halpa työvoima ja tehoton tuotanto ovat ruokkineet toisiaan. Sen seurauksena yksityisten palvelualojen palkat ovat vain runsaat 60 % teollisuuden palkoista kun ne Japanissa ja Saksassa yltyvät lähelle teollisuuden tasoa. Matalapalkkalinjan seurauksena on suuren työssäkäyvien köyhien ryhmän syntyminen ja koulutuksen laiminlyönti. Tästä pyritään pääsemään irti myös USA:ssa ja samalainen tausta on myös EU-maiden ohjelmilla pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi.

Palkat eivät ole aina alhaisia siksi, että tuottavuus olisi heikko, vaan syyt liittyvät monesti markkinoiden rakenteeseen ja puutteisiin. Tästä johtuu, että tulonsiirtojärjestelmällä - myös esimerkiksi perustulolla - hoidettava tulojen taseus ei tee vähimmäispalkkoja tarpeettomiksi vaan päinvastoin korostaa niiden tarvetta. Tämä merkitsee suomalaisissa olosuhteissa nimenomaan sopimusjärjestelmän yleissitovuuden ja sopimusten takaaman vähimmäisturvan säilyttämistä. Ilman kattavia vähimmäispalkkoja pienituloisille tarkoitettu toimeentulotuki (myös osittainen perustulo) pyrkisi kiertymään työnantajan saamaksi subventioksi, mikä ruokkii tehottomuutta ja vie pohjaa tulonsiirtojen alkuperäiseltä tulojentaustavoitteelta. Toimiakseen samalla sekä sosiaalisesti oikeudenmukaisesti että taloudellisesti tehokkaasti mikä tahansa sosiaaliturvajärjestelmä tarvitsee tuekseen vähimmäispalkkojen saatelua.

Tähänastinen kehitys tukee käsitystä, että osaamiseen perustuvalla kehitysmallilla on Suomessa hyvät edellytykset muodostua työmarkkinoille varsin kattavasti soveltuvaksi malliksi. Jakautuneeseen ja pirstoutuneeseen yhteiskuntakehitykseen antautumisen sijasta on työvoimavarojen kehittämisen muodostuttava lähtökohdaksi niille työvoima- ja muun yhteiskuntapolitiikan toimille, joihin työttömyyden alentamiseksi on ryhdyttävä. Myös sosiaaliturvan perusteita arvioitaessa ja uudistuksia harkittaessa on tämä lähtökohta pidettävä mielessä.

6. LOPUKSI

Korkea työttömyys sekä osa-aikatyön ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen on saanut jotkut arvelemaan (ks. Soininvaaran hahmotelma perustulomallista), että perustulon kaltaisella sosiaaliturvajärjestelmällä voitaisiin vähentää tuloloukkuja ja työttömyyttä. Lähtökohtana on se, että sallitaan entistä huonommin palkattujen töiden teettäminen täydentäen tulonsiirroilla työntekijöiden toimeentuloa.

Soininvaaran hahmottelema malli matalapalkkaisten työmarkkinoiden edistämisestä sisältää vaaran suurtyöttömyyteen alistumisesta. Se johtaisi helposti voimavarojen hukkaantumiseen ja yhteiskunnan kehittymiseen kohti pirstoutunutta kengänkiillottajayhteiskuntaa. Syntyvä matalapalkkamalli ruokkisi tehottomuutta pidemmällä aikavälillä.

Ilman kattavaa vähimmäispalkkajärjestelmää - suomalaisittain yleissitovuutta ja sopimusten vähimmäisturvaa - erityisesti pienituloisille tarkoitettu tulotuki (kuten perustulo) pyrkii kiertymään työnantajan saamaksi subventioksi, mikä ruokkii tehottomuutta ja vie pohjaa alkuperäiseltä tulontasaustavoitteelta.

Palkkatyön korkea verotus ja myös muun kuin ansiosidonnaisen sosiaaliturvan rahoittaminen palkkaperusteisin maksuin nostaa työn hintaa pääomaan nähden. Tata ns. verokiilaa pienentämällä ja samalla supistamalla ansio- ja pääomatulojen välistä verokuilua, voidaan työllisyyttä edistää taloudellisemmin kuin perustulon kaltaisella järjestelmällä.

Perustulomallin mukaisessa sosiaaliturvajärjestelmässä jokainen saisi tuloista riippumatta samansuuruisen perustulon. Negatiivista tuloveroa (tulonsiirtoa) saisivat vain ne, joiden tulot alittavat määrätyn tuloajan.

Puhdas perustulomalli ja negatiivisen tuloveron malli lievittäisivät tuloloukkuja. Nykyisin tuloverotuksen ja sosiaaliturvan yhteisvaikutuksena syntyy tuloloukkuja erityisesti silloin, jos perheessä on alle kouluikäisiä lapsia. Suurin syy tuloloukkujen muodostumiseen on päivähoitomaksun porrastus. Porrastuksen rajakohdissa päivähoitomaksun korotus aiheuttaa yhdessä verojen lisäyksen ja tarveharkintaisten tulonsiirtojen vähenemisen kanssa tuloloukun. Kun lisätulojen hankkiminen ei taloudellisesti kannata, ei perheellä ole kannustinta hankkia lisää ansiotuloja.

Perustulomallia ja negatiivisen tuloveron mallia ei voida kustannussyistä toteuttaa puhtaina, vaan ne edellyttävät ainakin osittain nykyisten tuloloukkujen synnyttävien tarveharkintaisten tukien säilyttämistä. Ansiosidonnainen turva poistuisi lähes kokonaan kummassakin mallissa.

Ansiosidonnainen turva rahoitetaan palkkaperusteisilla vakuutettujen ja työnantajien maksuilla. Ansiosidonnainen turva ei kasvata valtion menoja. Palkansaajat rahoittavat muustakin sosiaaliturvasta huomattavasti suuremman osan kuin siitä saavat. Yrittäjät ja

maatalouden harjoittajat hyötyvät sosiaaliturvajärjestelmästä huomattavasti maksamaansa enemmän.

Pyrkimykset heikentää ansiosidonnaista sosiaaliturvaa ovat vailla perusteita. Ansiosidonnainen turva on lamavuosina toiminut hyvin. Se on lievittänyt työttömyyden aiheuttamia tulopudotuksia. Jos meillä olisi ollut ansiosidonnaisen turvan sijasta perustulojärjestelmä, yksilöiden ja perheiden kokemat tulopudotukset olisivat olleet huomattavasti suurempia, jolloin laman aiheuttamat sosiaaliset ongelmat olisivat kärjistyneet.

Lisäksi ansiosidonnainen turva kannustaa siirtymään työmarkkinoille. Sen sijaan perustulomalli kannustaa jäämään pois työmarkkinoilta. Tämä koskee erityisesti naisia.

Nykyiseen tulovero- ja sosiaaliturvajärjestelmään sisältyy tuloloukkuja, mutta ongelmaa ei pidä yleistää. Valtaosaltaan järjestelmät toimivat siten, että ne kannustavat työn tekemiseen. Tuloloukkuja voidaan vähentää yhteensovittamalla nykyisiä järjestelmiä, eikä ongelman ratkaiseminen vaadi koko järjestelmän uudistusta. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä toimii pääosaltaan hyvin, minkä myös lamavuosista selviäminen on osoittanut.

Vallitseva suurtyöttömyys on ennen kaikkea seurausta kansantalouden riittämättömästä kokonaiskysynnästä, vain varsin vähäisiltä osin tarjontaan liittyvistä ongelmista. Työllisyyttä voidaan ratkaisevasti parantaa taloudellista kasvua ja työvoiman kysyntää lisäävillä toimenpiteillä. Lisäksi tarvitaan huolella harkittuja työn jakamistoimia.

KIRJALLISUUS

Andersson, J.O. (1989), Kansalaistulo - keino kestävämpään talouteen. TTT Katsaus 4/1989, 17. vuosikerta.

Andersson, J.O. & Hautamäki, A. & Jallinoja, R. & Niiniluoto, I. & Uusitalo, H. (1993), Hyvinvointivaltio ristiaallokossa. Arvot ja tosiasiat. SITRA. WSOY.

Brosnan, P. - F. Wilkinson (1988), A national statutory minimum wage and economic efficiency, Contributions to Political Economy, Vol. 7, 1-48.

Brown, C.V. - Jackson, P.M. (1991), Public Sector Economics 4th edition, Basil Blackwell Ltd. Oxford.

Harrison, B. - Bluestone, B (1990), Wage polarisation in the US and the 'flexibility' debate. Cambridge Journal of Economics 1990, 14, 351-373

Heikkilä, M. & Hänninen, S. & Kosunen, V. & Mäntysaari, M. & Sallila, S. & Uusitalo, H. (1993), Hyvinvoinnin päätepysäkillä? Aineistoa hyvinvointipolitiikkaa ja lamaa koskevaan keskusteluun. STAKES. Raportteja 128.

Korpinen, P. (1989), Valtio ja vapauden kasvu. Hanki ja jää.

Lahtinen, I. (1992), *Perustulo. Kansalaisen palkka. Hanki ja jää.* Helsinki.

Santamäki-Vuori, T. (1994), Onko massatyöttömyydestä irtipaasyä? Kansantaloudellinen aikakauskirja, 1/1994.

Santamäki-Vuori, T. - P. Sauramo (1993), Suomi murroksessa - antautua vai uusiutua? Talous & Yhteiskunta. 4/1993, Vol. 21. Palkansaajien tutkimuslaitos.

Soininvaara, O. (1994), Hahmotelma perustulomallista. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2

Sosiaalimenotoimikunnan mietintö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Komiteamietintö 1994:9.

Tulonsiirtojärjestelmien uudelleenarviointiin pikaisesti. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 1994:17.

Tuomala, M. (1980), Pienituloiset ja rajavero. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos. Katsaus 1/1980

Työttömyys 200000:een. Tasavallan presidentin työllisyystyöryhmä. Työministeriö 30.9.1994.

Virén, M (1994), Verotuksen ja sosiaalielujen vaikutus kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin.
Luonnos 13.10.1994

196. Socialismenut (ml. köpmänsmaksur) ja nilden reaktor. 1991
Socialgifter (inkl. klientavgifter) och finansiering av dem. 1991
Socialgifter (inkl. klientavgifter) och finansiering. 1991

[illegible]

Värsen lääkityskustannukset Ulkomaanlääkärin Purpose of expenditure	Määrä Total Expenditure					Lähtökohdat Sources of finance					Sitten rahasto toista Transfer from/to fund	
	Total	State	Local	Others	Employers	Value	State	Local	Others	Employers	Yhteensä Total	Yleinen Total

1 000 000 mk - FIM million	Määrä Total Expenditure					Lähtökohdat Sources of finance					Sitten rahasto toista Transfer from/to fund	
	Total	State	Local	Others	Employers	Value	State	Local	Others	Employers	Yhteensä Total	Yleinen Total
Palvelut - Tjänster - Services	5 167	4 966	52	52	-	5 091	-	-	-	-	5 091	-76
Työväkivä - Arbetsförmedling - Employment service	520	520	-	-	-	520	-	-	-	-	520	-
Prakkistalvointi - Lokalförvaltning - Local administration	495	495	-	-	-	495	-	-	-	-	495	-
Työvoimajärjestelmä - Arbetskraftens rörlighet - Relocation of labour	26	26	-	-	-	26	-	-	-	-	26	-
Työvoimajärjestelmä - Systematizing of labour	1 638	1 638	52	52	-	1 563	-	-	-	-	1 563	-76
Työvoimajärjestelmä - Employment with selective measures	3 008	3 008	-	-	-	3 008	-	-	-	-	3 008	-
Vanhustia vammaisuus - Ålderdöm och invaliditet - Old age and disability	72 411	14 269	5 169	54 352	8 190	1 002	80 953	8 552	-	-	80 953	8 552
Tuomenteuotat - Utkomststöd - Cash benefits	64 136	10 419	2 102	54 352	6 150	-	73 024	8 867	-	-	73 024	8 867
Eikä - Pensioner - Pensioners	59 978	8 217	2 102	52 014	5 578	-	68 711	8 733	-	-	68 711	8 733
Vanhustien eläkkeet - Ålderspensioner - Old age pensions	35 191	4 238	1 485	29 220	3 409	-	38 432	3 240	-	-	38 432	3 240
Vanhustien eläkkeet - Ålderspensioner - Old age pensions	34 438	4 164	1 457	28 550	3 382	-	37 563	3 175	-	-	37 563	3 175
Vanhustien eläkkeet - Ålderspensioner - Old age pensions	753	74	28	670	97	-	869	116	-	-	869	116
Työvoimajärjestelmä - Invalidipensio - Employment pension	14 801	1 556	544	14 753	1 436	-	17 789	2 988	-	-	17 789	2 988
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	11 967	1 385	510	11 329	1 211	-	14 435	2 468	-	-	14 435	2 468
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	2 834	171	35	2 623	224	-	3 354	520	-	-	3 354	520
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	4 450	1 982	73	2 407	275	-	4 827	377	-	-	4 827	377
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	2 481	213	73	2 463	163	-	2 912	431	-	-	2 912	431
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	22	-	-	24	2	-	26	5	-	-	26	5
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	515	346	-	-	110	-	456	59	-	-	456	59
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	313	313	-	-	-	-	313	-	-	-	313	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	1 120	1 120	-	-	-	-	1 120	-	-	-	1 120	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	5 535	430	-	6 055	378	-	7 663	2 178	-	-	7 663	2 178
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	3 092	1 905	-	864	413	-	3 761	169	-	-	3 761	169
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	1 975	1 975	-	-	-	-	1 975	-	-	-	1 975	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	719	10	-	864	14	-	888	169	-	-	888	169
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	398	-	-	-	398	-	398	-	-	-	398	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	1 067	218	-	675	160	-	1 052	-15	-	-	1 052	-15
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	156	45	-	67	33	-	146	-10	-	-	146	-10
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	29	8	-	12	6	-	27	-2	-	-	27	-2
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	244	-	-	241	-	-	241	-3	-	-	241	-3
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	638	164	-	354	120	-	638	-	-	-	638	-

1 000 000 mk - FIM million

Sitten rahasto toista Transfer from/to fund

Värsen lääkityskustannukset Ulkomaanlääkärin Purpose of expenditure	Määrä Total Expenditure					Lähtökohdat Sources of finance					Sitten rahasto toista Transfer from/to fund	
	Total	State	Local	Others	Employers	Value	State	Local	Others	Employers	Yhteensä Total	Yleinen Total

1 000 000 mk - FIM million	Määrä Total Expenditure					Lähtökohdat Sources of finance					Sitten rahasto toista Transfer from/to fund	
	Total	State	Local	Others	Employers	Value	State	Local	Others	Employers	Yhteensä Total	Yleinen Total
Palvelut - Tjänster - Services	8 275	3 650	3 087	-	-	1 002	7 940	-375	-	-	7 940	-375
Työväkivä - Arbetsförmedling - Employment service	3 272	1 246	1 350	-	-	625	3 272	-	-	-	3 272	-
Prakkistalvointi - Lokalförvaltning - Local administration	102	39	43	-	-	70	102	-	-	-	102	-
Työvoimajärjestelmä - Arbetskraftens rörlighet - Relocation of labour	84	40	43	-	-	-	84	-	-	-	84	-
Työvoimajärjestelmä - Systematizing of labour	235	235	-	-	-	-	235	-	-	-	235	-
Työvoimajärjestelmä - Employment with selective measures	551	274	242	-	-	11	527	-24	-	-	527	-24
Vanhustia vammaisuus - Ålderdöm och invaliditet - Old age and disability	1 843	776	841	-	-	226	1 843	-	-	-	1 843	-
Tuomenteuotat - Utkomststöd - Cash benefits	1 776	808	554	-	-	128	1 462	-294	-	-	1 462	-294
Eikä - Pensioner - Pensioners	1 020	464	502	-	-	54	1 020	-	-	-	1 020	-
Vanhustien eläkkeet - Ålderspensioner - Old age pensions	736	344	52	-	-	66	462	-294	-	-	462	-294
Vanhustien eläkkeet - Ålderspensioner - Old age pensions	283	286	-	-	-	-	286	-17	-	-	286	-17
Työvoimajärjestelmä - Invalidipensio - Employment pension	179	165	14	-	-	-	179	-	-	-	179	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	3 020	1 619	1 345	-	-	51	3 015	-13	-	-	3 015	-13
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	1 477	714	763	-	-	-	1 477	-	-	-	1 477	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	1 413	678	735	-	-	-	1 413	-	-	-	1 413	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	27	13	14	-	-	-	27	-	-	-	27	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	9	9	-	-	-	-	9	-	-	-	9	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	28	13	14	-	-	-	28	-	-	-	28	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	1 551	905	581	-	-	51	1 538	-13	-	-	1 538	-13
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	540	259	246	-	-	35	540	-	-	-	540	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	126	60	66	-	-	-	126	-	-	-	126	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	303	167	181	-	-	35	383	-	-	-	383	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	32	32	-	-	-	-	32	-	-	-	32	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	292	292	-	-	-	-	292	-	-	-	292	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	719	355	335	-	-	16	706	-13	-	-	706	-13
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	446	1 028	688	2 076	863	-	4 656	-190	-	-	4 656	-190
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	1 325	392	669	-	-	-	1 325	-	-	-	1 325	-
Invalidipensio - Invalidipensio - Invalidity pension	3 179	-	-	2 076	863	-	2 939	-190	-	-	2 939	-190

Lähte: KELA - Source: STAKES

Paavo Lipponen 8.11.1994
Cocq blanc
Stockholm

Käre Ingvar!

När Finlands Socialdemokratiska Parti grundades för snart 100 år sedan, så stod Hjalmar Branting fadder. Sedan dess har den känsla av samhörighet som då grundades blivit allt mer familjär.

Friktionsfritt har det inte alltid varit - så är det inte ens i bästa familjer. Med ur dessa erfarenheter har det vuxit fram en övertygelse, om att vi behöver varann och att vi har något att ge varann.

Det kan vara t.ex. litet draghjälp till varann: ni beslöt söka EU-medlemskap vi kan även få glädjen att välkomma er till EU. Du, Ingvar, har på ett avgörande sätt bidragit till att det har blivit en så nära gemenskap våra partier emellan.

Vi har lärt oss känna Dig som en stor finlandsvän och vill gärna räkna Dig som en av oss.

Och vänta bara, kanske spårar någon dina finländska rätter, liksom i fråga om dina två föregångare Olof Palme och Tage Erlander!

Du är också en nordist i ordets egentliga mening. Vi uppskattar högt dina inspirerade insatser för det nordiska samarbetet och för det som vi inte kallar den svenska utan den nordiska modellen.

Du blev partiledare i en tid då vi såg de första tecknen på välfärdssamhällets kris. Nu har Du vunnit en avgörande valseger och visat stor djärvhet inför den utmaning som den ekonomiska krisen betyder för oss.

Du har satt ett exempel för oss alla, inklusive dina partiledarkolleger.

Käre Ingvar,

Jag har ofta undrat vad utgör hemligheten bakom din popularitet. Det måste vara din kampvilja, din ärlighet, din goda humör, och det har varit så lätt att rita karikatyrrer av Dig.

Jag ber få tacka Dig personligen för det stöd Du har givit mig.

Jag glömmer aldrig vårt första partiledarsamtal på hotell Sergel Plaza ett år sedan. Efter samtalet så kom vi ut till gatan och Du skulle in i din bil. Men före Du hann dit så blev Du bokstavligen omfamnad av en grupp unga människor som råkade gå förbi och alla löjtade: Ingvar, kom tillbaka.

Vi hoppas att Du skall nästa söndag få den födelsedagspresent Du förtjänar, ett "ja" i folkomröstningen. Vi vill för vår del överrätta Dig Paasio-medaljen som tidigare utdelats endast till en icke-finländare, Willy Brandt.

Å det finländska partiets och alla nordiska broderpartiernas vägnar gratulerar jag Dig och önskar Dig all framgång och lycka.

**SUOMEN SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUE -
FINLANDS SOCIALDEMOKRATISKA PARTI r.p.**

**Puoluehallituksen kokous
17.11.1994 klo 8.00**

ESITYSLISTA

- 1 Kokouksen avaus ja päätösvaltaisuus
- 2 Puhe- ja läsnäolo-oikeuden myöntäminen
- 3 Esityslistan hyväksyminen
- 4 Pöytäkirjan tarkistajien valinta
- 5 Seuraava puoluehallituksen kokous 23.11.1994 klo 8.00
- 6 Vaaliohjelmat
- 7 Poliittinen tilanne
- 8 Tiedoksi
- 9 Muut esille tulevat asiat
- 10 Kokouksen päättäminen

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue -
Finlands Socialdemokratiska Parti r.p.
Puoluevaltuusto 24.11.1994

Luonnos 15.11.1994

Uuden vastuun aika

onneksi on
sosialidemokraatit

Sisältö

Perintö

"sillä jokainen puu tunnetaan hedelmästään"	2
---	---

Ihmisille työtä

Kasvun avulla työllisyys nousee ja valtion talous kuntoon	5
Työttömyys alle puoleen nykyisestä	6
Velkaantuminen hallintaan	7
Työnteon verotusta alennettava	7

Ihmisarvo ja yhteisvastuu

Aktiivinen yhteiskunta	9
Yhdenvertaiset mahdollisuudet	10
Koulutus ja kulttuuri	10
Alueellisen kehityksen tukeminen	10
Työelämän kehittäminen	11
Sukupuolten tasa-arvo	12

Elämisen turva

Kansalaisturva	13
Asuminen ja ympäristö	15
Henkilökohtainen turvallisuus	15
Maan ulkoisen aseman turvaaminen	16
Ihmisten yhteinen tulevaisuus	16

On uuden vastuun aika	17
-----------------------------	----

"Mitä, työtäkö, työtäkö heiltä puuttui? Sepä omituista! Kerrassaan mieletöntä jo työstä puhuminenkin, kun kerran oli varastot täynnä kaikkea mitä ihminen tarvitsi. On tosin kirjoitettu, että otsan hiessä on leipä syötävä, mutta tuleehan otsa märeksi tanssimallakin. Ei olisi pitänyt tekeytyä näsäviisaaksi. Eihän ihminen milloinkaan ole työtä syönyt, työssä asunut, työhön pukeutunut. Jopas olikin pula, kun oli työpula! Senköhän tähden Aatami ja Eevakin joutuivat muuttamaan Paratiisista, että siellä oli jo kaikki valmista, ei muuta tekemistä kuin hedelmien syömistä?

Kenties, mutta pula-aikana oli puute nimenomaan työn hedelmistä, sillä niitä ei jaettu."

Lauri Viita: Moreeni

Perintö

"sillä jokainen puu tunnetaan hedelmästään"
(Luuk. 6:44)

Viimeksi kuluneet vuodet ovat olleet syvän taantuman aikaa. Siihen ovat vaikuttaneet Suomesta riippumattomat syyt kuten Venäjän kaupan äkillinen romahtaminen, eri maissa voimistuneet tarpeet supistaa julkista velkaantumista ja siitä aiheutunut kysynnän lasku sekä korkea kansainvälinen korkotaso. Itäviennin tyrehtymistä seurasi myös länsiviennin lamaantuminen. Vastaavasti talouden nousun alkaminen Suomen viennin kannalta tärkeissä maissa näkyy vientiteollisuuden kasvuna. Viennin kilpailukykyä on vahvistanut markkan ulkoisen arvon tuntuva alentuminen, tuottavuuden voimakas kasvu ja nollalinjan palkkaratkaisut. Nämä kehityskulut ovat toteutuneet pääosin ilman Suomen hallituksen aktiivista aloitteellisuutta. Viime vuosina on jouduttu raskaalla tavalla maksamaan myös niitä menoja, joita lyhytnäköinen voitonhävittelu ja keinottelu on saanut aikaan.

Mutta jokaisessa maassa hallitus kuitenkin vastaa siitä miten oman maan asioita hoidetaan. Eduskuntavaalit ovat hallitukselle luottamusäänestys kuluudesta kaudesta. Samalla ne ovat kannanotto uuden kauden tavoitteisiin.

Luottamus ja vastuu ovat perusta yhteisten asioiden hoitamiselle. Äänestäjälle on tärkeätä tietää, minkälaiset arvot ja ihanteet ohjaavat päätöksentekijöiden ratkaisuja. Vaikeatkin päätökset ovat ymmärrettävissä, jos voi olla vakuuttunut, että niihin on päädytty on avoimesti vaihtoehtoja etsien, reilusti keskustellen ja oikeudenmukaisuutta arvostaen. Päätöksenteon tulee nojautua hyväksyttäviin ja julkilausuttuihin arvoihin, tavoitteisiin ja eettiseen vakaumukseen. Kun ihminen voi luottaa päätöksenteon oikeamielisyyteen, hän on valmis kantamaan osansa vastuusta.

Päätöksenteon arvo- ja asenneperustan eroja on havainnollistanut se, miten eri tahot ovat suhtautuneet talouslaman mukanaan tuomien inhimillisten järkytysten ja yhteiskunnallisten vaurioiden hoitamiseen. Yhteisvastuun ja sovittelun, ihmisarvon ja elämän turvallisuuden ihanteita on työnnetty takalalle. Erityisesti tämän ovat kokeneet sadat tuhannet viime vuosina työttömiksi jääneet ihmiset, kun hallitus on vähätellyt vastuutaan. Tätä tarkoitusta varten on kehitelty myös Suomessa yhteiskuntapolitiikan perustaksi uutta työnjako-oppia. Sanonnan "Jokainen on oman onnensa seppä." tarkoitus on väännetty kylmäksi selviytymispeliksi, jossa avun tarvitsija viimekädessä syyllistetään itse hätänsä aiheuttajaksi. Lähimmäisenrakkaus ja yhteisvastuu hahmotettaisiin korvata yhteiskunnallisessa ajattelussa omahyväisellä armeliaisuudella, jota hyväosainen harjoittaa harrastuksen vuoksi.